

K E E T K Ö N T Ö

Minden orza-
GOKNAC ES KYRALI-
OKNAC IO ES GONoz
Berenczeieknek okairul: (melyből
meg erthetni, mi az oka az Magyar
orzagnakis romlasanac esfe-
iedelmeknek Berenczei-
lensegeknek)

E S

*Mit azoda Ielensegkből esmerhettinc meg,
hogy az istennec Iteletü közel vagion.*

Gaspar Caroli, Gönci Ple-
banus által.

D Ó B R Ó C Z Ó M B E.
Nyomtata, Mihál Töröc,
M. D. LXIII.

AZ NAGYSAGOS RVZ-
kai Dobo Domocofnac, Istenec
kegyelmet keuannia Christus
Iesus által, es minden
szolgaltat aianlia.

Nagysagos vram, az Salomon ky-
ral azt mongia az ő kőnueben.
Az hala adatlan ember nec ha-
zatul el nem tauozic az gonoz. Az
deakokis azt mongiac egy sentencia
ban, hogy föld nem terem gonozbat
hala adatlan ember nel. Mely monda
soc bizon igazac. Mert noha vadnac
soc vndokfagos vetkec, mellicert
az ember soc veszedelemben forog,
mind az alalazoc közt nem kiczin
verec az hala adatlanfag, mely isten
előttis vltatos, de embereknelis nem
szerelmestes. Erről Nagysagodnac
egy reghi szep historiat mondoc.

A ij Vala

Vala az Philöp kyrálnac az Alexander atyanac egy vitezlő es se-
relmes ſolgaia, Ezt mikor az ő vra
az tengerre külte volna, el tőreec
hayoia, es mikoron az tengeren ve-
ſekednec, es közel volna halálhoz,
lata az tenger parton egy hazat.
Kialtani kezdte: Az ember, az kye
az haaz vala, halla az kialtást, oda
megien. Ky vonſa az tengerbél az
Philöp Kyrali ſolgaiat vgy mint
holt eleuent, meg meleggeti, ételet,
italt ad neki, el boczyattia az vran
bekeuel. Az igere magát az io tere-
meniert, viſſontac valo io teremén-
re. Haza megien az vitezlő az ő vra-
hoz, meg beſtelli mint iart, az ten-
geren, de az ſegeni ember io tere-
meniet nem beſtelli meg, hanem el
halgattia, es annac felette meg
keeri az kyalitul az ſegen ember
hazat,

hazat, melybe őret be fogatta vala.
Az kyrali neki adgia. Amaz ky iſy
az ſegeni embert az hazból. Nem
ſenuede ezt el az ember, hanem
Philöp kyralihoz megien, es meg
beſtelli az kyalinac, menemő iott
tőt volna azzal, az ky az ő hazat meg
keerte: Ezen felette igen meg ha-
ragſic. Meg adgia az ſegeni ember
nec az hazat, es annac felette iú es
vaſal az haladatlan embernek ezt
füttete az homlokara, Ingratus ho-
ſpes, az az, haladatlan vendeg.

Az te nagyságod hozzam valo io
teremeny nagyoc, melliet ſokan
tudnac es czudalnac: Mikor az
Pogan törökök Szakmarba ſorított-
tac vala, ottis Nagy: engem kegyel-
meſſen taplalt. Az vranis Nagy. ſar-
nya ala fogot, es minden ioual meg
latogatot. Ha en enny io tereménről

A ij el

4
 elfelelkezmem meltan mondhatna-
 nac halaadatlanac es hasonlatos-
 nac az Philép Kyráli szolgálaihoz.
 De ezokról nem akaroc elfelelkez-
 ni, hanem hala ado akaroc lenni.
 Es kerem az istent, hogy ő felsege
 Nagysagodat minden iauaiual meg
 latogassa.

Irtam mostan az több szorgalma-
 rossagim közt két kys köniueczket.
 Egyket arrul, miczoda legien orsá-
 goknac es kyralioknac io szerencze-
 ieknec, vagy gonoz szerenczeieknec
 oka, melyből az ember esbe veheti
 az Magyar orságnak is szerenczetlen
 segenec okat. Másikat irtam arrul,
 miczoda iegiekből esmeri meg em-
 ber, hogy az Istenec iteleti felette
 igen közel vagion. Mind az kettőt
 azért irtam, hogy az nepeit intenem
 penitenciara, az az, eletnec jobbita
 fara,

fara, Mert mind ez my orságunk-
 nac romlása, mind penig az istennec
 iteletnec közel való volta int min-
 ket vigazatra.

Mind ez két dologrul való könuecz-
 ket Nagysagodnac aianlom, es az
 Nagysagod neue alar boczatom ky.
 Azert miuelem penig ezt, hogy min-
 deneknel legien nyluan az Nagysa-
 god io teremeneiért való hala ada-
 lom. Ezt mostā vegie io neuen Nagy-
 sagod. Ha az Vristen meg tart rövid
 nap nagjobbakat bocziatoc ky Nagy-
 sagod neue alar.

Könuelle ebben Nagysagod az
 Persiai Artaxerxes kyráli példaiat,
 kinec soha nem vihettec oly kicsin
 aiandekot, kit nagy őrámmal es io
 neuen nem vót volna. Ez kyrálinac
 ecczer egy ember ada aiandekon
 egy szép Pomagranatot, mellet nagy
 őrámmal vón az embertől. Vala ott

ackor egy ember, ky mikor lama az
kyralinac termeszetit, hogy kiczin
aiandekotis io neuen venne, neky
penig nem volna, mit adna az kyrali
nac aiandekon: Merite az folyo-
vizből egy maroc vizer, es azt az ky-
ralinac offerala. Ezen az kyrali anni
ra ōruendeze, hogy meg aiandeko-
za az embert egy arany kupaua es
ezer ezüst penzel.

Nagysagodnac en nem offeralha-
toc gazdag ayandeckal, hanem az
kis kőniuer aiandekozom Nagysa-
godnac: Kit Nagysagod vegien
tőlem io neuen. Az Vristen az ō
fiēt Fiaert tarcza meg Nagysagodat.
Ex Gőncz, die Natiuitatis Domini
nostri Iesu Christi. Anno 1563.

Nagysagodnac
alazaros olgaia.

Caspar Carolius
Gőnczi Plebanus.

ORZAGOKNAC ES KY- RALI OKNAC ROMLA

foknac io ōerenczeiek nec vag
gonoz ōerenczeiek-
nec okairul, &c.

Mikeppen az Esdras Pap, az 4. Efd.
Istennec nepenec Papia, Ba-3. 4. 5.
bylloniaban syruan nyugha-
tatlankodic, es bussakodic tudakoz-
uant magaban, mi legien az oka, hog-
az Sido orzag ōerenczetlenseg ala-
vettető, es az Asyria birodalomtul
ollian igen meg ronator. Azon-
keppen mostan fokban bussongonac
es gondolkodnac tudakozuan ma-
gokban, mi legien az oka, hogy az
mi nyomorult orzaguc es nēzetse-
gunc illien ōerenczetlen, es az po-
gan Törököktől illiē igen meg ron-
tator es pusztitator: kie az istent
B nem

8
nem esmerie es nem hyac segicze-
göl.

Nemelliec penig az szerencze-
nec es teretenec tulajdonitaci-
ezt, De nagyob dolog ez, hogy nem
mint szerenczenec tulajdonithat-
noc vagy törtetenec. Mert ha
egy hayiunc balais nem esherie el
Mat. az nagy istennec akarattianekül, es
10. az apro madarkac közzöl eggy-
nem esik az törbe Isten akarattia
nekül, az mint Christus mongia, sok-
kal inkább illien fenies es hatalmas
orzagnac, es nemes erős nemzet-
segnec romlása, istennec akarattia
nekül nem leszen.

Nemelliec azt mongiac hogy
vgy teremtetet ez vilag, hogy egy
allapatbol mas allapatba men-
nyen. Snoha igaz ez, hogy ez vilagi
orza-

9
orzagoc nem dröcke allandoc, es
io ha dr szaz esrendönc felette
vyragokban maradhatnac, Mind
az által ez ellenis azt mongia az
Daniel Propheta, hogy Isten az az *Dan 2*
ky orzagot fundal, es isten az, acky
el veszi az orzagot egy nemzetseg-
től, es mas nemzetsegnec adgia.

Vadnac ezeknel gonozbac, kyc
azt mongiac, hogy istennec semmi
gongia ez vilagra ninczen akar ha-
ua legien, Eze, ragaduan az isten-
nec gongia Viseletet, ragaggia az
istentis. De minekunc tudnunc kel-
ezt, hogy vagyon isten, ky szorgat-
matos gödor viselez vilagra, byria,
igazgattia, tartia es raplallia. Mert
nem olyan ő mint az kömyues, ky
meg rakia az alkotuat es annac v-
tanna semmi gögia nincze reiaia, ő
B ij ez

10
ez vilagnac, az az, földnec es mēnec
alkeranyat megkecsitette, melől
el nem tauozot gongia viseleseuel,
hanem azmit teremőt, arra nagy
gongyavagion.

Azert mongya Christus, en es az
Ios. 5. en Attram mostantul fogua, mind
öröcke munkalkodunc. Mibē? Nem
vy allaroknac teremteseben, mert
fogiat kozafnelkül mindent meg te
Gen. 1. remte hat napon, hanem munkalko-
dic az terētet allatokrul valo gond
vyselesben.

Szent Palis azt mongia, hogy Istē
Acto. ben elōnc, istenbē moſgunc, es istē-
17.
Colof. 1. ben vagyunc. Es esmeg azt mongia,
es benne allanac, es es altala minde-
nec.

Annac okaert hogy soc orzagoc,
kyralioc, nemzetsegec fegyuer ala
adattac, es hogy, az Magyar orza-
gis

11
gistörőc byro dalma ala adator, nē
törtenebōlvagion, sem azért, hogy
vgian illien valtozo ez vilagnac
dolga, anagy hogy Isten el tauozot
volna ez vilagtrul, hanem inkab mind
ezec az nagy, es hatalmas Istenul
vadnac, Ky azt mongia az Esaiasnal *Esa. 60. v. 12.*
az es bent fīanac: Valamely orzag es
nemzetseg neked nem ſolgal, el kel
annac puztulni. Melől az David ky-
ralis azt mongia. Czokolgafsatoc *Pfal 2.*
az istennec fia, hogy az istennec ha-
ragia fel ne gerieggien, es el vesſſe
tec. Mert hamar fel geried az es ha-
raggia. Bodogoc mind azoc, kyc es
benne biznac. De erről bōuebbē kel
ſolnunc.

Nem ſoloc itt arrul, miért vette-
tet az keresſtiē Anya ſent egy haz
nyomorufag ala, (mert az istennec *Rom. 8*
vgia Decretomia vagion erről hog
B iij az

12 az választottac ne ellienec ez vilagi
 giönöröfegben, hogy ez világ el ne
 ragaggia őket, hanem hogy *ben-*
Mat. uedgyenec, az kereszter Christus
 10. vranhordozzac, hogy az penitētia
 az isteni felelő, az köniörge naprul
 napra neükeggiec őbennec, es ez
 1. *Por.* mellet variac az örökseget mely el
 1. nem veszi, meg nem heruad, meg
 sem fonniad, hanē tartatic istennel
 Christussal az menniorzagba, mely
 meg ielenic ackor, mikor Christus is
 meg ielenic. Hanem arrul szoloc
 miczoda oka vagion ennec, hogy
 nagy soc orzagoc, kyralioc nemzer-
 segec, es az Magyar orsagis mind
 az feiedelmeckel egyetembe se-
 renczetlen.

Sokan egienlő Akaratbol azt
 mongiac hogy az orzagnac io se-
 renczeie abban vagion, ha az orzag
 ban bölcz kyral vagyon, ha az ky-

13 ralnac io tanaczosi vадnac, ha issiu
 tanaczo nem iar, mint az Roboam,
 ha soc vitezlő szolgai vадnac, kic
 az hadakozatbā bölczec, es ha egie-
 nesség vagion az orzagban.

Byzonyaua penig hogy bölczen
 szolnac az kyc ezt mongiac. Mert
 az orzagnac nagy előmenetire va-
 gion az bölcz kyral. Nemis kel az
 kyralinac egy dolgot vgian keuan-
 ni istentől, mint bölcze seget, mel-
 liel az orzagot tuggia birni es igaz-
 gatni., Mint az Salomon kyrali kö-
 niörög istennec: Vram isten (vgy 1. *Reg:*
 mond) mostan engemet az David 3.
 heliebe az en attiam heliebe, ky-
 rallia törtel. En penig kiczin gyer-
 mec vagyoc, ne tudom ez orzagot
 birni es igazgatni. Az te neped
 penig, kinec soksaga szamlalhatatla
 mind ream neez, Agy azeri az te
 B iij szol-

14

szolgadnac engedelmes szüet, mel
az istennek intelenec es veszerlese-
nec engedgien, hogy tuggyac kü-
lönbséget tenni az io es gonoz kö-
zöt. Mert ky birhattya ezt az te ne-
pedet? Az isten meghalgara kőnő-
geset, es a monda neky, Miuel hog
te ezt keuanad, es nem keuantal
hozzu eleret, sem gazdagagot, sem
az te ellenségednec lelkeket, hanem
keuantal bölcseséget: Ime attam ne-
ked bölcs es értelmes szüet, vgy an-
nyra, hogy hozzád hasonlatos nem
volt, es nem leszen.

Azert az kyalinac nemkel az
s maga bölcseségere magat bizni
hanem az istentől kerien bölcsesé-
get, hogy tuggia az neper, es az or-
zagot birni es igazgatni.

Azio tanaczosok is igen haznal-
nac az orzagnac, kivalkeppen ha
az tana-

15

az tanaczosoc isté felőc. Mint Ae-
gyptomban az Pharao tanaczosá
az Ioseph, Saul kyalie az Samuel,
Dauidé az Nathan, Ioaskyalie az
Iambor Ioiada Pap, Nabugodonoz-
ore es Cyruse az Daniel, ki iffiu- *Dani. 1.*
sagaba vitéret vala Babylloniaba.

Azert erre is gongia legien az
kyalinac keualkeppen, ha az kyal
iffiu, hogy isten felő tanaczosokat
tarczon. Az tanaczosoc penig ne
legienec iffiac, hanem učen embe-
rec, kic sokat lattac, hallotac, olual-
tac, soc dolgokban forgottac, es
soc dolgokban kesertest vőttec.
Mert az kyalgiakorta s inte ollian
karual az iffiu tanatzual, mint az
Roboam, ki mikor az učen embe-
rec tanaczat nem fogatta volna,
kie azt aggiac vala tanaczul, hogy: *Reg. 12. v. 8.*
az kösseghez kegyelmes legien, ha-

B v nem

nem az íffiac tanaczat vötte volna be, kic azt mongiac vala, hogy sem mit ne keduezzen, hanem ha Salomon ostorral ostorosíta öket dicsorpioual marassa. Az kösség meg hasonlec, kette szakada az ország, czac keet nemzetseg marada Roboam-mal, az több sokasag valasza maskyralt, az Hieroboamor.

Ez keppen oluassuc az historiakban, hogy soc issiac az o vak mersegeknek mi atta soc orzagokat hir telen el vesztettec, es orzagnac nagy veszedelmert szereztec.

Az vitezls nepekis igen kelle-
nec az orzagnec elömenetire. De
ez ny luan valo dolog, hogy az vi-
tezlö nepekis czac ezközdöc, es an-
Esz. 36. nac felette az emberi segittseg ol-
lian mint az vad szal kire ha az em-
ber tamazkodic elromolalatta.

Erreis

Erreis azért az feiedelemnec il-
lik gondot viselni, hogy az mit or-
zagis uedelméből győrt, azzal orzag
otalmara való vitésség nepeket
tarczon, kic az orzag melliet vere-
ket onczac. De meg élekezzec ar-
rul, hogy az vitezű nepek czac ez-
közűc, es isten az, az ky diadalmot
ad az ellenfegen, es hogy az isten
azt mieli egy altal, az mit tiz altal,
es tiz altal az mit szaz altal. Mint
az Ionathas mongia, mikor masod
magau al az ellenfeg taborara men-
ne. Nem nehez vgy mond isten-
nec vagy keues altal vagy soc altal
meg szabaditani.

Az nepnec eggiessegeis bizoni
feleltre igen kel, mind penig hogy
ô magokbã az feiedelmec eggiesec
legic

1. Reg.

14. v. 6

Alm. 2. Corrupt
14-11 P.O.
Big f. m. m.

legienec: Mert az eggieſſeeg al-
tal az kiczin dolgoc meg neueked-
nec, az vizza vonas által penig az
nagy dolgokis meg kiſſebednec:
Es mikeppen az Ania ſient egy
hazban nem maradhat meg az tu-
domannac igallaga, ha vizza vona-
ſoc leſnec az tudomanbā, es nincz
iob itt az tudomāban valo neueke-
deſre az eggieſſegnel: Azonkep-
pen az orzag meg nem maradhat
ha az nep közöt igienetlenſeg le-
ſen. Mert mint az ōrdōgnec nincz
kōnniebbe meneteli az kereſtien
Ania ſient egy haznac rontafara,
mint mikor az tagoc ſoc különbö-
zō ertelemben vadnac, azonkeppē
nincz az ellenſegnec iob alkalma-
toſſaga orzagnac meg vetelere, mī
mikor az fő fő nepec vizzaat vonſz-
nac. Mint az Magyar orzag ezt meg
keſer-

keſertette. De ezt Chriſtus iobban
meg mongia, kinec beſede ōrdōcke
valo igallſag. Minden orzag vgy
mōd, valamely meg haſonlic maga-
ban, elkel annac vezni. *Matth.*
126

Azert az feiedelemnec gongia
legien arra, hogy az nepet eggieſ-
ſegre haycza, az vizza vonokat es
orzagnac bekeſegenec haborga-
toit ky irtza az orzagból, mint Sa-
lomonnac Dauid teſtamentomba
hagia, hogy meg ōlertne Ioabor es
ſemeit.

Az Tulluſhoſtilauſ Romai Ky-
raldiczeretesebben, hogy az Me-
tius Suffeciust az ō arultataſaert, *Liuius*
keert ſeker kōzze kōttetuen erōs *lib. 1*
louackalkette ſakaſtara. *Dec. 9*

Az Alexanderis az Beſſuſt, ky *Plutar-*
az Dariuſt meg ōlre vala, keert ſial-
talkōzze kōttetere, es vgy ſakaztat-
aker. *chus in*
vita A
lex.

rakette. Az kyal alatt valo Vrakis
 meg tanulliac, hogy kyralioknac
 engedelmesec legienec, ne von-
 nianac mingiaralt kiczin bozzu-
 sagert fegyvert az kyal ellé. Mert
Roma. ^{13.} bent Palaszt mongia, hogy minden
 lelek nec engedelmesneckel lenni
 az fő vagy felső feiedelemnec, es
 az ky az feiedelemnec al ellene,
 istennec al ellene.

Hyteckelis nem kel iattzanioe
 mert az istennec masodic es nyol-
 czadic paranezolatra ellen ver-
 kez nec, mellicben azt mongia az
 isté, isténec neuethyabane vegied.
 Hamis tanu ne legy. Es ez illienec-
 nec magzattioe berenczes ez vy-
 lagon nem leszen. Mikeppen,
 Panfánias mongia hogy az Mace-
 doniai Philóp kyal fia azert estec
 foc niomorusagba es berenczet-
 len-

lensegbe, mert az attyoc alhatatlan
 volt fogadasaban, igeretiben es
 esköueleben.

Vgy szolgalliac azert az feiedel-
 mec az kyal, mint isten keper.
 Nagy hyufeggelpenighogy ak kep-
 pen diczekedhessec velőc mint
 Darius kyal az Zopyrus neuő szol-
 gaual. Mert az kyal nac mikor
 kezébē egy Pomagranat, volna mō-
 da, akarnam ha ennek menny Zo-
 pyrusom volna meny mag ez alma-
 ban vagyon.

Az Absalon az ő Atya ellen fe-
 gyvert fogael vezte az isten. Az
 Core, Dathan, Abyron Moses ellen
 tamadanac, es az felde eleuenen
 elnieletenec. Az Amant az, Assue-
 rus kyal nagy magas akazto fara a-
 kaztata, hog ez ő nepe közöt orzaga
 bā haborusagot akarna tamaztani.

Myes

Myes az minyomorult orzagun
ban lattuc az istennec rettenet
itiletinec peldait egy nehany fei
delmeknec rettenetes vesbede
mekben: Kiker az isten az & alha
tatlanlagokert es szinlesekert vag
kep muntarasokert es feiedelem
len valo alnoktitoc tanaczokert
meg buntetet.

Ez is kel az orzagnac meg m
tadafara, hogy az kyalinac kincz
legiē. De meg lasa, hogy kincze
be ne bizzec, hogy vgy re iario
mint az gazdag Crefus, kinec ga
dagfaganac temerdel sege me
mondhatatlan volt, vgy annyra, ho
ez vilagon vgian pelda befedbe
iōt, hogy Crefus gazdagfagat mo
giuc annal leni, ackinec sockincz
vagian. Ez Crefus mutogattia va
az & gazdagfagat egy bōlcz embe

nec

nec, kinec neue vala Solon, es ker
di vala hogy ha velnee hogy ha va
lahul & nalanal bodogb volna. Solō
azt felele hogy nē kelfen kinec ma
gat bodognac mondani halalanac
elōtte, es hogy ninczoly bodog em
berkit az gonoz szerēze meg nem
erōtelenithet. Nē hyue ezt az Cie
fus, hanem hadat tamastra Cynis ellē
es rutul meg veretec esrontatec.

Noha bizon mind ezec igazac,
es sūkssegesec orzagnac es kyalin
oknac meg māradalokra, es szerēzie
len segeknek eltaoztarafara. Mind
az által mas oka vagion meg mind
az io, mind az gonoz szerenczenec
Mert bator bōlcz legien az kyalin,
de az isten meg bolondithartia &
ter. Bator io tanaczosi legienec, de
az isten elfordithartia az & tanacz
kar. Mint az Achitophelnec: Bator

C

ciōs

erős es socvitezi legienec de az
isten meg erőtelenitheti őket, es
igaz vgian diadalmot ad egy által
mint, ezer által. Azert lassuc meg
ezt az ősent irasbol.

Minek elötte penig az derec do
logra mennenc, annac elötte fun-
damentumnac vettyuc emez neha-
ny mondaft.

Elő.

Valamel orzag es nemzetseg re
neked nē szolgál, elkel annac vesni.

Masod.

Czokolliaroc az istennec fiat,
hogy az ő haragia felne gerieggien
es el vessetec. Mert hamar fel ge-
ried az ő haragia Bodogoc kic ő
benne biznac.

Harmad.

Ime az Isténec őemei vadnac az
bűnös orszagon, hogy el terölli az
ez földről.

Negie-

Negiedic.

Keressetec az istennec orzagat
es az ő igazsagat, es mindenec meg
adarnac nekrec.

Ötöd.

Bodogoc az kic halgattiac az
istennec igeiet es megtartiac azt.

Annac okaert, az az, orzag őe-
renczes, es annac az kyrálnac, va-
gion elsőmeneti az ky istennec es az
ő ősent fianac az Iesus Christusnac
szolgat, ezt halgattia, ezt czokol-
gattia mint az ősent Dauid int ő mellie
hodoli. Az ky keresi az istennec
orzagat halgattia az istennec igeiet
nē ragazkodic idegen istenhez. Nē
veti az ő bizodalmar emberben, es
emberi czelekedetbē, hanem czac
az Iesus Christusbā bizic. Ennetha it
terder, feier, ezt felit, őtoli, es kull ő
C ij ele-

26

eletetis rēdeli az & akarattia ſerint
melliet az tiz paranczolatban ky
ielenter.

Vyſſontac orzagoknac es kyra-
lioknac ſerenczetlenſegec ettol
vagiō. Mert az iſtēnec es az & ſent
ſianac nē ſolgálnac, nē halgattiac
azt. Nem keretic az iſtennec or-
zagat, nē halgattiac es nem bōczōl-
lic az iſtennec draga iſgeiet, ide-
gen iſtenben biznac, nem abbā, az
ky az földet menniet teremōtte:
Nem tiſſellic, nē felic az igaz iſtent,
es az & eleteket nē rendelic az iſtē-
nec parancz olattia ſerint, hanem
az teſtnec keuanſaga ſerint iarnac,
keueliec, relhetetlenec, kegietle-
nec, predaloc, artatlan vernec on
toi, ſegenieknek niomorgatoi. Az
ſent Hieremias penig azt mongia,
tuggiad ember hogy keſerō az iſtē
el had-

27

ni, es iſtent nem felni. Es eſmet azt
mōgia. Miuel hog elhattac az entōr
ueniemet, melliet attā nekiec, es nē
halgattac az en ſomat es nem iar-
tac abban, hanem az & ſiueknec ke
uanſaga vtan iartac, es idegen iſtent
imattac. Annac okaert ime en ir-
met adoc ennetec, es merget inno-
toc, es elſzeleſtlec titeket az pogan
nepek kōzze, mellieket ſem az ti
Atyatoc, ſem ti nem eſmertetec, es
boczatoc vtannatoc ſeguert, mignē
meg emeſtettec.

Azert az iſten azt mongia az ky- *Deut.*
ralrul Mikor vgy mond az kyal az 17.
& ſekibe vlend, kezebe vegic az
iſten kōnuet, es azt oluaſſa elete-
nec telli es rendibē, es azt czeleke
dettal be tōlcze, ne haiollion ſe iob
kezre ſe bal kezre, hogy ſerencze-
ſec legienec az & byrodalmanac,
C iij es

28

es az ő fianac byrodalmanac napiay
 Itt vgy mongia az isten szerencze-
 nec az kyalnac Birodalmat ha az
 istennec bent könuet oluafangia es
 az szerintél. Ezt ez szokast mostis io
 volna meg tartani minden orzagok-
 bā, hog az kyal mikor Coronazzac
 az Bibliat kefebe adnac, hog azt ol-
 uafna mindēkor es az szerintelne mīd
 ő maga mind penig az neper az mel-
 le hodoltrana. Né azt mondō hog
 az kyal az Moses ceremoniai vagy
 Polgarit őruenere kötelezze az orza-
 got, mert attul miszabadosoc vagiūc
 es szabad az feiedelēnec mas rend
 tartast es őruent rendelni, olliāt me-
 ly az istennec tiz Paranczolattianac
 ellene ninczen, hanem azt mondom
 hogy az feiedelemnec meg kel ta-
 nulni az Bibliabol az istennec, aka-
 rariāt melliet az tiz Paranczolat-
 bank y ielentet melliet az Biblia-

29

ban meg magiarasztatot Mosessel es
 az több Prophetackal. Es azt is ezebe
 kel az feiedelēnec venni, mimodō
 büntette az istē az bűnösöket es mi-
 modō ielentte megharagiat eleitől
 fogua az ēgederlenekhez. Irgalmas-
 sagat azokhoz kie az őparanczolattia-
 nac engettec hog ő is el tauoztassa
 az istennec haragiat mind magatul.
 mind az egész orzagtul, es istennec
 kegielmet nierni mind maganac
 mind az kösségnek. De immar
 bizonittiuc meg szerint irasbeli histori-
 ackal hog igaz legien az mit orzag-
 nac es kyalioknac szerenczeiokről
 mōdanc. Hozzuc penig Peldaul az si-
 do orzagot es az sido feiedelmeket
 mert az sido nēzetseg szer nēzetseg
 volt melliet az istē mindē nēzetseg
 közzől maganac valasztotvala őstra-
 regi nēzetlegis. Christus is az nēzet-
 segből vōtte az testet Abbā az nēzet

30
 segben az isten giakorta ielér meg
 es az szent Ariackal beßeller. Az
 Prophetakis abban az nemzetsegbé
 voltac, kik nec irásokra lelkünketis
 bizzuc, es soha egy nemzetsegben-
 is nem tecczet meg vgian az isten-
 nec haragia es kegielme, mint az si-
 dockózt.

**ELSŐ PELDA AZ FEIE-
 delmekről, kik voltac Mofestől
 fogua Saul kyalig.**

AZ istennec nepenec első feie-
 delme Moises vala negyuen
 esztendeig. Ennec hadnagysa-
 ga alat idue ky az Izrael Aegyptő-
 bol az veres tengeren szaraz labbal.
 Pharaó penig minden nepeuel az
 veres tengerbe vesztet. Mert isten-
 nec engedetlen vala: Moises penig
 isten-

istenben bizic vala. Azert isten ha-
 dakozic vala & eretec. *Exod.*

Az Amaleknec kyralliat is meg *14.*
 vere Moises, ky fel emelt kezzel
 imatkozic vala istennec az hegy- *Exod.*
 nec teteien, es czac istétől var va- *8.*
 la diadalmot.

Masodic hadnagy volt Iosue vi- *Iosue 3.*
 tez. Ennekis soc diadalmat mongia *4.*
 az iras, Iordan vizen az nepet szá *Iosue 6.*
 raz labbal vitte alral, Iericot czac
 kialtással rontya meg, az igeret nec
 földet meg veszi. Mert az Chana-
 neusoc baluant tistelnec vala, az Io-
 sue penig az igaz istent tisteli vala
 az nepetis arra inti vala. Az & Pa-
 ranczolattiaban foglaltos vala, es
 azt követi vala, mint az isten neki
 meg hatta vala ezt monduan. El ne
 tauozzec az en törüeniem nec kőn-
 ue az te szadtul, hanem gondolkog-
 gial

32
 gyal abban cyeles nappal hogy meg
 őrizzed es meg tarczad azt. Azert
 10f. 12. adot az isten neki diadalmoz har
 mincz egy kyalion.

Iosuenac halala vran el felelke-
 zec az nep ez istérölky őket Aegy
 1ud. 2. rübol ky hozta vala kőuetenec ide-
 gē isteneket, az pogā nepeknek istē
 necimaggiacvala haragia inditac az
 istēt. Azert ada őket az Mesopotani
 1ud. 3. anac kyalia kezebe kezde az nep
 istéhez kiarani. Ada nakiec feiedel-
 met az oroniel, ez alal szabadira
 meg istē az nepet mert istēnec lelke
 vala ebben mint az iras mongia.

Oronielnec halala vran az nep
 baluan imadasra rere, Ada azert az
 isten őket az Moabitac kegyetlen-
 sege ala tizon niocz eztendeig kial-
 tani kezde az nep, fel tamarā az
 istennekic az Ehud neuð hatnagior
 ky

33
 ky az ő ellésegeknek kyalia meg
 őle es nepeet le vaga.

Ennec halala vran esmet baluan 1u. 4
 imadasra haylanac, mert myg az fe-
 iedelmec eltenec adog az nepet 1ud. 2.
 isteni, tiszteletre veszerlettec de mi-
 helt meghalnac vala, az nep ottan
 el hayol vala. Ada az isten őket az
 labinneuð kyal ala huz eztendeig
 ennec hadnaggiat sisarat egy aszso-
 ni allat őle meg lahel, kinec Sator-
 ban be ment vala, hogy el reitez-
 zec. Igi szabadulanac meg az ke-
 gietlen feiedelemről. Mert az isten
 egy aszsoni allat alal azt mieligia
 korta az mit tiz ezer alal. Mint az
 ludir altalis czelekedec.

Ez vran aggia az isten őket az Ma-
 dianitac kezebe, kie heet eszēdeig 1ud. 6.
 birtac az sidokat, meg alazac ma-
 gokat es kialtanac istenhez keruen
 seg-

34

segiczeget az Madianitac ellen, az
isten Prophetat boczata hozzáio
es az altal meg fedde őket, hogy el
felekeztec volna ő rola, es bal
uant imadnanac, fel tamasíta az
isten Gedon vitešt, ky három szaz
magaua, czac trombitac szengese.
Iud. 7. uel, vres Palazkoknac egybe vereše
uel meg vere szaz harmincz negy
ezer embert. Mert istenben bizic
vala, ky ő neky ielt adot vala, hogy
meg szabaditana az nepet az ő keze
altal.

Iud. 8. Mikor meg holt volna Gedő,
Az sidoc szolgálni kezdenec az Ba
al istennec, es szüetceget tőnec
vele, hogy nekicistenec lenne es
nem emlékezenec meg az istēnec
irgalmaságáról. Vala Gedeonnac
egy fia Abimelech, ez az vrasagert
az ő atyafiat mind meg őle, feie-
del-

35

delme tőuec őret az Sichimítac. ve
gre meg vralac őret az gylkossa-
gert, meg őlerec egy aszóni allattul
Igy alla isten bozzut raita az gyl-
kossagert, nem bírhatta az vrasagor
három esztendőuel touab.

Ez vran czac hamar csmet az o-
kadafra terenec, az Syriabelicknec
Sydonyusoknac, Moabitaknac, Am
monitaknac baluany isteneket kez-
dec imadni, kikre az isten meg ha-
raguec ez ada őket az Ammonitac
es Philisteusoc kezebe tizon niolcz *Iud. 10.*
esztendőig. Ezek rabelliac vala
es pusztettiac vala az orzagor, kic
mía mikor igen meg rontatnac vol
na, kialtanac az istenhoz monduan,
Vetkeštűnc, mert elhattuc az mi
istenünket, es szolgaltunc az Baal
istennec. Kiknec monda az isten
Tuggiatoc hogy az Aegyptombe-
licc.

36

liec. Amoreusoc, Ammonitac Philisteusoc, Sidoenusoc, Amalechitac es az Cananeusoc meg rontotac vala titeket, kialtatoc hozzam meg Szabaditalac, mind az által elhatteroc engemet, baluant imattatoc, Azert többbe titeket meg nem Szabaditalac, hyatoc el az isteneket az kiker vala szottatoc azoc Szabadiczanc meg titeket. Annal inkább kezdenec kialtani monduan, Az mint akarod vgy czelekeggiel velonc czac most Szabadicz meg, es ezt monduan el haniac az baluanio-
Iud. 11 kar, fel tamaráta isten az Iephter, ez által Szabadira meg őket az isten es meg nyugouanac az rabfagtul.

Iud. 13. Es ec az nep isten haragiaba es meg kiker ada negyuen esztendeig az Philisteusoc kezebe, fel tamaráta az isten

37

az isten, ez erős Samsomot ky huz eztendeig lön az isten nepenec hadnagia ez diadalmot veszen, vala egiedöl ezer emberen, mert istenben bizic vala ky neky erőt ador vala.

Vtolló hadnagioc volt az Eli ez Ideiben el niertec vala az Philisteusoc az istennec frigy ladayatis, mert baluant imadnac vala. *1. S. 4.*

Mindenestől fogva voltac az sídó hadnagyság alatt kyalnakul, három száz kilenczuen hat eztendeig. Ez időben az ország neha bekeféges volt neha penig lő haboruságos. Miig az hadnagioc eltenec addig az sídó bekefégesben voltac, Mert az fejedelmec az igaz istent tisztelt ec feltet, Az nepetis nem hattac elszakadni az igaz isteni tisztelet melől. Mihelt penig az fejedelmec meg hol

138
holtac, ottan Baluan imadastra ter-
tec. Azert az isten őket giakorta ar-
ta kegyetlen ellenség kezében, kik-
nec kegyetlensegeket mikor nem
benuedherne, fel kiáltottac az isté-
höz, az isten feiedelmet adott nekik
de annac halala vran elmet baluāt
imattac.

Czudalkozharnec az ember ez
nagy alhatatlanfagon, mel az Si-
dokbā volt. De ha meggondolliuc
az ember nec mi voltat, nem czuda
ez. Mert az ember az istennelkül es
az ő igeienelkül czac merő se: e seg
az isté czac. Azky az embert meg
vilagosittia az ő igeie által. Mikor
penig az isten, az feiedelmeket el-
veszivala, keert iorulfostia vala meg
őket, testről es lelki. Mert az
hadnagioc olthalmastac őket test-
bennis, es az istenne nec vtarais veszer-
lettec

39
lettec az nepet. Mert az Prophe-
tac nem valanac meeg ollian beu-
mint az vran az kyralioc ideieben.
Igi sokor az isten czelekedni, Az
halaadarlanfagert el veszi az io fe-
iedelmet, el veszi az io tanitokat,
egietembe fegyvert boczat reanc.
Ackor kezdunc őstān ohaytani, lar-
uan az mikarunkat, ackor kezdunc
istenhez kiáltani, Mert az ember io
berenczeienec ideien fel fualko-
dic, el feletkezie istenről, az gonos-
berenczenec ideien őstān ohayt
istenhez. De az isten nem ter ez il-
lienekhez, mig nem tellies siu-
bezint istenhez tērnec, mint ő ma-
gamongia. Terietec en hozzam tel-
lies siuete c berint, es metellietec
az ti siueiteket es nem ruhaitokat,
es tērietec az ti vratokhoz isten-
tekhez, mert kegyelmes es irgalmas.

D Maso-

MASODIC PELDA A Z

2. Ex^o
plū ex
histo:
rj^s R^o
gum:

kyraliokrulkic volrac Samuel-
tól fogva mind az Babil-
loniabeli fokfagig.

AZ hadnagiokrul valo histori-
ac igen nylyan valoc, melli-
ekből meg tecczic az orzag-
nac es feiedelmek nec szerenczeie
es szerenczerlen segec honnat legie
De meg ezeknel nylyabban valo
kat hozzoc az kyralioknac histori-
iokból.

1. Sam. Az Eli Papnac vtanna lön feie
7. delem es Propheta az Samuel. E-
az mongia vala az nepnec, Ha tel-
lies biuetec szerint meg tértec, es
haggjatoc az baluaniokat, es az
biuetekeket istéhez kebiritec es cza-
8 neky szolgaltoc meg szabadit tite-
ke

ket. Megterenec az Sidoc, es meg
szabadulanac az Philisteusokrul.

Annac vtanna kere az nep isten **1 Sam.**
8. től kyralt ada az isten, az Saul. En-
nec azt monda, az Samuel. Ha az **1 Sam.**
12. istent fel itec es szolgaltoc neky es
halgattiatoc az 8 szauar, meg sem
haragittiatoc ötet szerenczesec les-
tec ha penig az istennec szauar nem
halgattiatoc, az istennec haragia
leszen raitatoc.

Saulnac isten meg paranczola
hogy az Amalechitakra mennien
le vagia, mind őket ne keduezzen, **1 Sam.**
15. se ember nec, se baromnac, se kyral-
nac, se háza, nepenec. Saul ked-
ueze az kyralnac, es az barmoknac
kduerinec, nem czelekedec az isten-
nec kedue szerint. Azert azt monda
az isten nekie Samuel által. Né lön
telengedelmes, az en szomnac azerr

D ij el ver-

492
el verlec teged hogy ne legi kyráli
El tauozzec azért az istē lelke Saul
tul, es el veszte rettenetesen az had-
ban minden nepeuel es fiaual.

Ez Saul felette igen szerenczer-
len lőn, Az orzagis & miatta ellen-
segről meg rontatec. Mert az kyrál,
az istennec beűede űerint nem cze-
lekedec, az istent nem feli vala,
nem tiszte li vala, az nepetis nem ve-
űerle isteni felelemre. Az Samuel-
tis nem bűczölle, Az istennec Pap-
iait le vagara, Őrdűgtől kűrd va-
la iűuendűt. Dauidot is elakaria va-
la vesűteni, kyre felette igen iregy-
kedic vala.

Dauid lőn kyrál Saul vran. En-
nec soc diadalmi vadnac az űent
irasban. De az tűbbi kűzűt neuezet-
tes az nagy Goliattal valo viadal-
ma. Kiuel mikor űembe menne
azt

73
azt mōngia vala. Az hatalmas isten
ky engemet meg űabaditot az orcs-
lan torkabol, meg űabadit az Goli-
attulis. Az Goliatnac penig azt mō-
gia vala. Te en ream iűűű fegyuer-
rel kopiaual es payűűal, en penig
megiee az hatalmas istennec neue-
be te read, es aad az isten te gedet
en keűűembe, meg verlec te ged, az
te űeiedet el vesűem, es adom az te
teűtedet az egi madaraknac es va-
daknac, hogy tuggia mind ez egesű
űűű, hogy isten lakie az Izrael ne-
pe kűzűt, es hogy nē fegyuerrel, űem
kopiabā űabadit meg az isten, mert
& isten, mert & hada ez, es aad tite-
ker mī kezűűbe.

s Noha Dauid bűűbe eűec, mikor
meg űlete Vriaűű, es űeűűűeűeű go-
noűűű eűe, es mikor az nepet meg
űamlaűatta volna, es eűű az or-
D iij zagor

144
 zagot nag haborubahozza, mert Ab-
 2 Reg solon ky vze ötet orzagabol, es az
 15. nepnec meg szamlalafert sokat le-
 vagata az isten, az nepben, mind az
 2 Reg alkal Penitenciar tarta, meg sirata
 12. bünert, meliben eset vala az restnec
 Psal. 50. erőtlen segenec es giarlosaganac
 Psal. 6. miatta mint az valasztottac giakorta
 soktac esni. Azert tellies elerinec
 rendiben, hadakozasaban io be-
 renczes volt. Az orzaxis meg nyu-
 ghoue s ideiben, mert istennec
 1 Sam. keduec berint valo solgaia vala, es
 13. neki czac, az istennec igeie volt ve-
 119. psalm. bere mint smaga monta, mert tutta
 11. hogy azoc bodogoc az kie, az hi-
 tetleneknec vtokban nem iarnac
 hanem az isten törüenieben foglal-
 atosoc eyel es nappal.

Az Salomonis, az Davidnac fia
 felelte io berenczes es bodogsagds
 lön,

145
 lön, mig az s attianac Davidnac v-
 tarköüete, De mihelt az pogani
 aszoni allatoc az s siuer, az igaz
 isten mellöl baluan imadasra hay- 3. Reg.
 tac Azonnal azt monda, az isten 11.
 neky miuel, hogy meg nem öristed
 az en befedemet, Annakokaert ket
 tehastrom, az te orzagodat es adom
 az te szolgadnac.

Roboam alar kette szakada az or- 3. Reg.
 zag, az tiz nemzetseg hayla Hiero- 12.
 boamhoz, az keet nemzetseg Robo-
 amhoz. Ez ideiben az sido nemzet-
 seg baluan imadasra hayla, kezde- 3. Reg.
 nec soc oltarokat az baluanicknac 14.
 mindenöt rakatni, reaichoza az
 isten Aegyptomnac kyralliat ky az
 templumnac, ez Salomonnac min-
 denkinczet el viue.

Abia az Roboam fia hadakozie
 vala az Hieroboam kyrallial ky fe-

D iij kette

lette igen baluan imado kyal vala
Az isten ada Abiane nagy diadal-
mor. Mert ezac az egy istenben bi-
zic vala, az Izraelbē meg őle es meg
sebesite vgy mint őt szaz ezért.]

Ez vran kyal lőn az Asa, es isten
kedue szerint iar vala, az baluaniok-
tul meg tisztitara az orszagot, az kőf-
segetis inte, hogy istent keresnec.
2. Pá- Meg vere az Aegyptusnac kyralia-
ral. 14. nac sereget, melben tiz szaz ezer em-
ber vala, es mikor szembe ballana
vèle, igi imarkozic vala. Vram istē
ninczen te előtted semmi kulomb-
seg, vagy keues, vagy soc által ven-
ni diadalmor. Segely meg minket mi
istenüncc. Mert az te szent neuedbe
bizuan iúttóncc ez sokasag ellen. Ac-
kor azt mōda az Azarias Propheta.
15. Ha az istēt keresitcc, meg talallatoc
Ha penig elhaggitatoc őtet, őis el
hagy

hagy titeket. Az kyralisazt monda
azert, Vala ky nem keresendi az Iz-
raelnec istenēt, meghallion kiczen-
től fogua nagiglā, mind ferfiumind
asísoni allat. Meg keresec az istēt
es isten bekesegert ada az orzagbā
Vegre az isten rea haraguec, hogy
pogan kyraltul kere segiczeget az
Izrael kyralli ellen, es emberhez
nem istēhez biznec. Azert azt mon-
da as Propheta neky, Az istennec
semei lattiac mind az egész földet
es ad az isten erőt, azoknac kic ő
benne tellies szíuel biznac. Azert te
kyral bolondul czelekettel.

Annac okaert az kyal meg lassa
hogy az orzagot meg tisztitā bal-
uantul, isten felő legien. Az kőfse-
getis arra incze ha ellenseggel vyni
kel, az isten neuebe gyuczón sere-
get, ő neuebe vtkőzzec az Poganni
al, ba-

al, bator czac keues vitezekkel az
isten diadalmot aal, meir bizo nem
nehez az istennec keuessel soc el-
lenfejen diadalmot venni. Esmint

2. Pet. az bent Peter mongia, hog istennel
3. egy nap ollian mint ezer esztendö,
esezeresztendö mint egy nap. Azö
keppen mondhattiuc, hogy isten-
nel az hadban ollian az egy ember
mint az ezer, es az ezer mint az egy.

Az vian leszen kyal az Iosaphat,
2. Par. 17. ez igen iambor isten felö kyal volt
nem bizot az baluaniokban, hanem

2. Par. 19. az egy istenben, iambor es igaz
birakat rendele az nep közdöt es in-
te öket, hogy igassagot szolgaltassa-
nac. Ez ellen fel gyulnec, az Am-
monitac es Moabitac nagy eröuel,

2. Par. 20. Ackor az Iosaphat igy köniörge. Mi
bennünc ninczen anni erö, hogy es-
fokasagnac ellene alhatnanc, de mi-
kor, ne tuggiuc mit kellien tennünc

az mi semeinket vriste read figgez-
tiuc. Meg halgata isten, es diadal-
mot ada neky.

Lön kyal Iosaphat vta, az Ioroan. 21.
ez az baluan imadasba be merölt va-
la, kösüete az Achab vta. Azert az
möda neky, az illies Propheta Mi-
uel hog ne kösüetted az Iosaphat ky-
ralt az te atyadat, hané az Achabot,
es baluá imadasra hayrad az sidosa-
got. Azert ime az isté meg vör te ge-
det mind feleslegestöl, gyermekestöl
marhatul, nepestöl, te penig meg
betegülz has faissal, mid addig mig
ne ky isidn mid az te beled, Igié tör-
tenec mert isté az Philisteusokat rea-
hoza kic alal megröta az orzagot es
az kyalnac mindé haz a nepet, ö ma-
ganac az beli ky isue, e meg hala.

Vtana lön kyal az Ochozias. Ez is
baluá imado vala. Azert beréczerle
lön,

lőn, mert az Iehu kyal meg öle
ötet.

Az vran lőn kyal az Ioas, kir az
2. *Par.* 1. *Par.* Ioia da Pap felesége el reitert vala,
ral. 23. mikor az Attalia, az Ioram felesége
4. *Reg.* az Ochozias fiait meg ölte vol-
11. na, hog ő maga aszsonkodnec. Azt
az Ioast kyalia tőtte vala az Iam-
bor Ioia da Pap, es mig Ioia da Pap
ele, addig Ioas istē főlő lőn. De mi
helt ő meghala, ottan elhaila az ky-
ral baluan imadafra mind az neppel
2. *Par.* egybe. Kiket mikor Zacharias Pap
ral. 24 feddenē, meg öletec es kővetec-
tec. Azert ada az isten, az nepet, es
az kyalnac minden tanaczosit, kic
az kyalnac szuet el haitottac vala,
az Syriabeliek nec kesbebe, es meg
emeszterenec. Mert elhattac vala az
ő vrokat isteneket. Az kyal tis nag
gialazattal illetec.

Az

Az vran lősen kyal, az Amasi-
as. Ennecada az istē nagy diadal- 2. *Par.*
25. mor ellensegen, vegre baluan ima-
dafra tere, ki mikor az Prophetatul
fedder nec, meg czufola az Prophe-
tat. Azert ada ötet isten az Izrael
kyrally kesbebe, ky az kyalnac min-
den kinczet el viue, Hierusalem-
nec falait meg rontata.

Ozias az Amasiaskyal fia lősen
kyal az attia halala vran. Ezis mig 2. *Par.*
26. istentől figge, io szerenczes lőn. De
mihelt az ő tistiből ky hagian az
Papoc tistibe haga, meg veretec
franczuual.

Ioathan kyalrulis azt mongia az 2. *Par.*
27. iras, hogy szerenczes volt, mert azt
miele az mi istennel kedues volt.

Acas kyal Ioathanac fia felette
igen baluan imado vala, Azert ada 2. *Par.*
28. isten ötet az Syriabeliec kesbebe, es

az

az Izraelitac kezebe kic le vaganac, egy nap az Iudaban szaz huz ezert, hogy el hattac volna az & v-rokat ilteneker, Rabot vinec el ferfiakat, aszoni allatokat, leaniokat, gyermekeket keert szaz ezert es nagy soc gazdasagot, foliamec Achaz, az Asziriai kyalhoz nem istenhez, de semmit nem haznala veele.

Fel tamada ez vtan az Ezechias kyal ky az kossnegnec így szol vala.

2. Par. 29. Az mi attriinc vetkeztenec volt el hattac volt, az igaz istent, azért attar & ket ellenseg kezebe, mi tegiunc szuettieget, az istennel es el tauo-sic haragia tolunc.

Aldozatokat szerez istennec. 2. Par. 30. Annac felette leuel alral inti az e-gez orzagot, hogy meg terienec istenhez, es az isten meg szabadittia

& ket,

53 & ket, es azt mongia vala, kegies es kegielmes az mi istenunc es nem fordittia el az & orcaiat ha meg terunc, meg kegielmez mind azok-nac, az kic & tet tellies szibol keresic es nem tulaidonittia az buntnekic. Az baluaniokat el rontattia mindenur, az igaz isteni tisteletet helyre allattia.

Az Sennacherib kiral el id Ba- 2. Par. 31. bylloniabol nagy erduel, be rekesz-tic az kiralt Hierusalembe Esaias Prophetau al eggidt. Ackor az kir al így szol vala. Ne fellietec az Asyriabeliektol, mert & velec emberi erd vagion, mi velunc az isten, ky mi erunc hadakozic, el boczara iste egy Angialat, ky le vaga az Asyriabeliekb sz nioctuan & et ezer embert, es meg szabadulanac.

Manasses az & fia baluan imado vala

54

vala, az mel baluant az 8 attia el rō-
tarot vala, 8 meg epitette vala, Ada

2. Par. isten 8ter az Babylloniabeliec ke-

33. ſebe, kie 8ter fogua el viuec, es az
tōmlōczbe vēc, or keſerueſen
meg ſirata bűnet, iſtenhez tēre, Iſten
meg ſabadita 8ter, or ſagaban vy-
ionnankyrallia reue, az vtan, az ne-
pet iſten melle hayta.

Amont az Manaffeſnec fiat az
1. Par. 8nnē ſolgai 8lec meg, es ſerēczer-
33. len lōn. Mert felette baluan imado
vala.

Ioſiaskyral iſtēnec kedue ſerint
2. Par. czelekedec, kōuete az Dauidnac v-
34. tat, nē hayla ſem iob ſem bal kezre,
az varalt es mind az orzagot meg
tiſtita baluantul. Ez ideiebentalala
meg Helcias Pap az iſtennec kōn-
uet az templomban, mely ſoc idō-
tōl fogua el reitetet vala. Azt el ol-
uaſtat

55

uaſtattia az kōſſeg elōt es inti az ne-
pet iſteni felelemre.

s Noha az hadban veſe ez Iam-
bor kyral, mikor oknelkül az Ae-
gyptōbely kyral ellen tamadot vol- 2. Par.
na, mind az altal iſtennec kedues 31
vala. Azert ſyrara 8ter Hieremias
ſoc ideig es mind az kōſſeg. Erről
azt mongia az iras, hogy nem volt 4. Reg.
8 hozza haſonlatos 8 elōtte, ky iſten- 23.
hez tert volna tellies ſiue ſerint, az
vtannis nem volt.

Az Ioachaz kyralt ada iſten az 2. Par.
Aegyptombeli kiralt keſebe. 36.

Az vtan lōn kyral Ioachim, Ez
ideiben eliſue az Nabugodono- 2. Par.
zor, es el viue az templomnac mīn- 36.
den gazdagſagar. Az kyraltiſel vi 4. Red.
ſi, meg 8leri es barom modra te- 23. 24.
mettetic, az mint Hieremias monta Hier.
vala. 22.

E lcco-

56

Iecōnias kyalis berenczetlen
lōn, mert mind feleslegestől, gyerme
4 Reg. keftől el vitetec Babyloniabeli fok-
24. sagba, mīd az fōfō nepeckel egybe.

Sedechiaskyal lōn vtolsō kyal,
ez ideiben eliōue esmeg az Babyl-
4 Reg. loniabeli kyal, ky az varast minde-
25. nestől fogua tōbōl el rontara es e-
2 Par. gettete mind az templommal egy-
36. be. Az kyal fiait le vāgata, az ky-
Hierc. ralnac ō maganac ſemet ky tolya-
39. ra, es mind az egez ſidosaggal fog-
sagba Babylioniaba viue.

Ha immar mind meg ſamlalod
az Iudeanac kyalioknac eſtendeit
Saultul fogua mind az fogſagig tōb-
bet teſen ōt ſaz eſtendōnel. Ez
idōben az Iuda orzaganac nemely
kyalli mind az kōſſeggel egietem-
be io berenczeſec voltac. Nemel-
liec peniglen igen berenczetlenec

vo

57

voltac. Az Dauid, Ioſaphar, Aſa,
Ezechias, Ioſias ideieben az orzag
bekeseges volt, mert az kyalioc
hadakozafokban mindenkor diadal-
mor vōrttec. Az Saul, Achaz, Io-
achim, Iecōnias, Zedechias ideiebē
az orzag niugharatlan volt az po-
gani ellenſegtől, az kyaliokis be-
renczetlenec voltac.

Az kyalioknac, es orzagnac be-
keſege es io berenczeie, az mint
az historiāc ielentic ettől volt,
Mert az kyalioc iſtē felōc volta-
nac, mint az Dauid, Ioſaphar, Eze-
chias, Ioſias. Az kōſſegetis iſteni
felelemre veſerlettec.

Az haboruſagnac es berenczet-
lenſegnec keuatkeppen valo oka
volt az Baluan imadas. Mert mind
az kyal, mind az kōſſeg baluant
imattranac.

[E ij Harz

58 HARMADIC PELDA

Az Izraelnek orzaganac
Kyralyrul.

AZ mint oda fel meg mondok
né vesűnc masonnar peldar,
hanem az sido orzagrul es an-
nac kyralyrul Az sidoknac penig
byrodalmoc vagy feiedelemsegec,
harom rendbē volt Mofestől fogua
az Babylioniabeli fogzagig.

Az első volt Mofestől fogua az
Saul kyralnac byrodalmaig.

Az Masic volt Saultul fogua az
Zedechiasig.

Az Harmadic volt Hieroboam-
tul fogua Osē kyralig. Az keet el-
ső rendbeli feiedelmec szerencze-
iekről es szeréczetlensegekről, mind
penig ő ideiekben az orzag mene-
mő bekefegben vag haborusagban
volt

59 volt szoltunc. Mostā inimar szolunc
az harmadic rendről, az az, az Iz-
raelbyrodalmanac kyralyrul, mel-
ből iobban meg tettze hogy nem
mint az felső peldakból, hog az istē
az orzagot, es az kyraliokat az bal-
uani imadasert megrőtia es elveszti.

Hieroboam volt első kyal Izra-
elbē. Ez ada okot nagy baluan ima-
dasra. Mert őttete keet barom ke-
per hogy az Izrael azt imadna. Az
eggyket fel emeltete Bethel neuő
varasban, Az masikat Dan neuő
varasban. Meg arkoza az Prophe^{3. Reg.}
az baluany oltarat, de semmit azzal^{13.}
nem gondola az kyal.

Azert azt monda az isten nekie
Valasztalac teged az neep közzől^{3. Reg.}
es tőlec tegedet feiedelemme az^{14.}
en nepemen, kette hasitam az Da-
uidnac orzagat, es attam azt neked
E iij nem

nem lől ollian, mint az en szolgám
 az David, ky az en paranczolatomat
 meg tartotta, es követet engem szí-
 ue szertint, hanem gonozbul czele-
 kedel minden kyralioknal, baluant
 ottel magadnac isten heliebe, hog
 engem haragra inditanal. Engemet
 el hattal. Azert ime en veszedelmet
 hozocaz Hieroboam hazara es Hie-
 raboamnac meg ebetis, meg olem
 kiczentől fogua nagig mindent le-
 vagatoc. Az kic az varasban hal-
 nac meg az o haza nepe közzől, a-
 zokat az ebec eszic meg. Az kic pe-
 nig az mezzőn halnab meg, az egi
 madarac eszic meg azokat.

Noha azert Hieroboambekeuel
 hala meg mind az által haza népen
 nag szerēczetlēseg esec. Mert az o
 fia, es minden haza nepe eggiglen
 mind le vagattatanac az o bunciert.

Baa-

61
 Baasa kyral köuete Ieroboamot
 az baluani imadasban. Azert az 3. Reg.
 isten szinte azonkeppen feniegete 16.
 meg otet Iehu Propheta által, mint
 Ieroboamot, es az o haza nepeis szin-
 te vgian iara. Mert o vtanna kyral
 lőn Ela, ezt meg o le Zambu. Ky min-
 denestől fogua el törle Baasa kyral
 nac nēzetleget. Az Zambu ellen,
 az nep kyralia teue az Amrith, es
 rea szalla Zambura, az varast melbē
 lakic vala, es mikor latna, hogy meg
 nem maradhatna Amri ellē, o maga
 feiere gyuta maganac az hazat, or
 vesse es ēge az o baluā imadafaert.

Achab lőn kyral Amri vtan, es
 az baluā imadassal mindē kyraliok-
 nal inkab bozzōta az istēt, mīd fele- 1. Stg.
 segueue egybe, az Iezabellel. Annac 21.
 okaert felete igen szerēczetelē lőn 22.
 mert felesegenec telte mīdenestől 4. Reg.
 5.
 E iij fog-

62

fogua az ebec duec meg, 8 magais
az hadban meg sebese dec, es az ebec
nyalac veret.

Ochosiasis az Achab fia feler-
te igen baluan imado vala, beregse-
gebenis az Belzebubtul kerdet va-
la tanaczot. Az 8 ebell8 hazabol
niackal esec le es meg hala.

Ioramis az Achabnac fia (mert
Ochosiasnac nem marat vala fia)
k8uete Ieroboamor es az 8 gonoz-
sagat, noha az Baal istennec balua-
nit nem tistele. Azert isten az Ie-
hut kyrallia kenete ellene. Ennec
azt m8da az isten, ime en teged ky-
rallia t8rtelec, te ves8ted es t8rl8d
el az Achabnac haza neper. Mert en
bozzut alloc az en Prophetaimnac
es 8olgaimnac verekert az Iezabe-
len, el ves8tem Achabnac minden
haza neper, es ackeppen czeleked8
vele.

63

vele mint Hieroboammal es Bafa
kyrallial. Azert meg 8le Iehu Iora-
mor, es az Iezabelt az palotabol niac
kal vettete ala, az ebec duec meg
testet, czac feie kaponiaiat es az ke-
ze es laba feiet talalac. Igy ves8e az
baluan imado kyralne as88ony. A-4. Reg.
chabnac lietuen fiait, 8olgait, es az 10.
Baal papiait mind le vagata. Az Ba-
al templomat el rontata es helien
arniec 8eket czynaltata.

s Noha az Iehu el ronta az Achab-
nac haza neper, mind az altal, az
Hieroboammal nem l8n iob semmi-
uel. De hogy az ist8 paranczolattia
8erint az balu8 imado Achab nem-
zetseget meg rontotta volna, azt i-
gere isten neky, hogy negied nem-
zetsegig vlne az 8 fiai az Izrael-
nec birodalmanac 8ekiten

Azert Ioachaz, Ioas, Hieroboam

E v 2. Za-

64 **4 Reg.** 2. Zacharias. Noha baluan imadoc
10 13. valanac mind az által szerenczesec
14. lönec, mert ezt isten igerte vala le
hukyrálnac.

4 Reg. 17. Vtolsokyrál lön Osee. Ezis bal-
uan imado vala. Azert isten nem-
szenuedhere touab, az baluan ima-
dast hanem, az Babylloniabeli Sal-
manassar kyralt rea hozza, az orzag-
ra, ezzel mind az egez orzagot rab-
sagba virete es az földet, idegen
nemzetseggel szállita meg.

Az Izrael orzaga többig akkor
harmad fel szaz esztendőnel, de mód-
hatatlan igé szerenczetelen lön, az
orzag, mind penig az kyralioc.
Mert Hieroboamtul fogua mind, az
vtolsó kyralig, eggis né talaltatec
az kyraliokban isten felő hané in-
kab mind baluan imadoc lönec, né
fogadac az szent Illiesnec, Eliseus-
nac

65
nac, Ionasnac es az több szent Prophe-
taknac intelleket estanitalokat, ha-
né az Baal papiait ködöret, né gödö-
lac meg az istennec io tereménier
meliet mielt vala velecc, mikor őket
Aegyptübolky hozza. Azert az isten
nag szeréczetlenség ala ada mind az ki-
raliokat, mind penig az egez orzagot

Mert az isten nem vgy atta vala
nekic az Chanahannac orzagat
hogy mind öröckevgian ducc legic
akar mint es akar hogy ellienec, ha-
nem, hogy azt az egy igaz istent fel-
liec risztelliec, az ky őket Aegyptü-
bolky hozza, idegē istenhez ne haiol-
lianac, es hogy tellies szüec berint
istenhez terienec. Mint az első pa-
ranczolatbannis inte őket, ezt mód-
uan. En vagioc ky kihoztalac tege-
det Aegyptübol, ne legyenec tene-
ked több istenid en nálánal. Neczinal
ma-

Exod.
20.

magádnac faragot kepeket, se azok
nac az allatoknac, mellic az égen
vadnac hasonlatossagara se azoknac
mellic az földön, se azoknac mel-
lic az vízben.

A Z ZÓVECZEK-

ről mellickel, az isten, az

Sidoknac attra vala az

Canaan földet.

Exod.
19.

HA az en bezedemet halgattia-
roc, es szüetziegemet meg ő-
rizitec, leztec nekem valasztot
nepeim minden nepec között.

Exod.
23.

Ha az en szomat halgarandod es
azokat czelekded, mellicket pa-
ranczoloc, az te ellenseged nec enis
ellensege leszec, es bösűt alloc a-
zokon kie teged haborgatnac.

Leuit.
24.

Ha az en paranczolatimban
-im-

iartoc felelemnelkül, lakoztoc az
ti földerekben. Adoc beke-
seget az ti hataritokban, el alostoc
es tenki fel nem rezzent, az ellen-
segnec fegyvere által nem megien
az ti hataritok, vízitec az ti ellése-
get, es ti elöttetec le omolnac, ti
közölletec őten vñzec szazat az el-
lensegben, es szazan ezért. Hogy ha
penig az en paranczolatimban nem
iartoc, meg verlec titeket, az ellen-
sege elst le estec, azoc ala adattoc
futtoc ackoris mikor nem vñzec, se
gyuert hozoc reatoc, ha penig va-
rasba szalattoc, boczatoc ratoc dög
halalt, varastokat es lako helieteket
el puztitom vgy annyra, hog czudal-
kozzanac raita az ellésegec, el ozt-
lac titeket idegen nep közé odais
feguert boczatoc vtannatoc az kie
meg maradnac, azoknac felelmet
adoc

szüekbe, hogy az fanac leuelenec
börgefe életfussanac mint egy fe-
gyuer előt, senki ti közzöletec, az
ellensegnec ellene nem meer al-
lani.

Deut. Azt mongia Moses. Ha szülen-
4. détec fiakat es vnokákat es lakozan
dorc az földön, es el czalattaruán
czynaládorc magatoknak valami
faragot képet, hogy az istent hara-
gra indiczatoc, Bizonfagul hiuom
ma az eget es az földet, hog hamar
el vesztoc az földről, melliet az isté
ad nektec, né laktoc ott soc ideig
hanem el törültiteket az isten.

Deut. Az ti vratoc istentec ime be vi-
1. szen titeket io földre, folio visék-
nec esky folio kutaknac földere, io
buzanac es földönec földere, holot
mindé buksegnelkül lakhatol. Meg
lassad azert, hogy el ne feletkezzel,
az te

az te vradrul es istenedről, es az ő
paranczolatiharra ne vessed. Hogy
ha penig el feletkezendel az te v-
radrul istenedről, es idegon iste-
neker kezdéz követni es tisztelni,
ime mostan meg mondom te ne-
ked, hogy mindenestől fogva el kel-
vezned.

Izrael mikéuan az te vrad iste-
ned te tölled egiebet, hanem hogy *Deut.*
10. fellied az te vradat, es iarij az ő v-
taiban, es szeressed őtet, es szolgál
neky tellies szüeddél es erőddel,
hogy io szerenczes legy.

Örizzetec meg azokat, mellie- *Deut.*
3. ket az isten nektec paranczolt, ne
hailiatoc se iob kéire se bal ké-
re, hogy soc ideig lakhassal az te
földedben.

Adoc ti előtökbe arkor es al- *Deut.*
11. domast, Aldomast vgy, ha enget-
rec

70

tec az ti vraroknac istenteknec paranczolatianac. Atkozottac hané engettec, az istennec bauanac, es ha el tauoztocaz vtrul, melliet előtökbe ador.

Dent. 28. Ha az istennec bauat nem halga ton es meg nem őrized, hoz az isten te read ellenfeget, mezze földről nagy sebességgel, kinéc nieluen né rucz, keuel nemzetseg es kegierlen. Ky az veen embert nem tißtel, az kiczen giermekenis nem kőnißröl, az te barmaidat, gabonadat meg emeßti, es minden erőß varasdat meg rontia, melliekhez bizol vala.

Dent. 29. Ha az en paranczolatimban nem iartoc, hanem baluan istennec boldaltoc, azt mielem ez földel, az mi Sodomaua es Gomoraual, Es azt kerdic minden nepec, miért miuek

te ezt

71

te ezt az istē ez földnec. Es azt felic. Mett el hattac az istennec paranczolatia, es bōuecczeget, mel liet tőt ő velec, mikor őket ky hozna Aegyptumbol, es boldaltanac idegen istennec, es imattac oli iste neket kiker nē ruttac sem esmertec.

Ezekből ez bōuecczegekből meg teczic miczoda ockal atta volt az isten az Sidoknac az Canaan országat, tudni illic, hogy ha az ő paranczolatiban iarnac, attul el nem boldadnac, baluant nem imadnac haat bōuec leszen az ország, es meg tartia őket. Hogy a penig ő ellene baluant imadnac, haat el veszi föld az országot, es őmagokat is mind el veszi. El hagi ac az igaz istent, ki őket Aegyptumbol ki hozza, bōue tenec idegen isteneket, es imadac azokat, es haragra inditac az istent

F elha-

72

el hagyuan őret es szolgáluan, az Ba
al istennec. Azert meg haragoduan
az isten ada őket az ellenségeke-
be, kic meg fogac őket, es el adac
penzen az ellenségnec, kic ő kőr-
nőlsc laknac vala, es nem marad-
hatnac vala meg az ellenségnec e-
lőre, de valahoua mēnec vala, min-
den őt i ten haragia vala raitoc, ve-
gre mind az Izrael orzagat, mind
az Iudeat nagy erős foklagba vite-
te, az rettenetes baluani imadasert,
mikeppen az Prophetakis giakor-
ta feniegette őket.

Hic. 2.

Mikeppen meg segienől az Or-
mikor az orzagban fogiac, ackep-
pen meg segienől nec az Izrael nec
hazai ő magoc es kyrallioc, kic azt
mongiac az fanac, En attiam va-
gy te, es kic azt mongiac, az kőnec
te őültel engem. Es forditac (az
mon

73

mongia, az isten) en hozzam, az ő
hazokat es nem az ő orczaiokat.
Es az haborusagnac ideien azt mon-
giac, Kely fel es szabadicz meg
minket, holot vadnac, az te istenid
kiket czinaltal magadnac kellienec
fel, es szabadicczanac meg titeker.

Azt mongia Hieremias, hogy az *Hic. 7.*
Iudeanac kyralynac teremec az *vide et*
koporsobol ky haniattatnac az bal- *Hic. 5.*
uani imadasert.

Mivel hogy el hattac az en őt- *Hic. 9*
ueniemet, es nem halgattac az en
őomat, hanem az ő őiuek nec gonos-
saga vran iartac kőuetuen az Baal
istent. Azert en adoc enniec irmet
es innyoc merget, es el őele őtem
őket az pogan nepec kőzze, es
boczatoc ő vran noc fegyuert, mig
nem meg eme őret nec.

El felekezert az Izrael, az ő te- *of. 8.*

F ij rem;

74

rem:diertől es baluāt eppiter. Azert
en boczatoc tűzet az ő varasokba
es meg emesztí az ő hazokat.

Amot El czaltac őket az ő baluanioe
Azert ime en boczatoc tűzet Iudea
ba, es meg emesztí az Hierusalem-
nec hazait.

Az istennec nagy kegyelmessége
volt ez az sido nemzetleghez, hog
minden időben adot nekic Pro-
phetakar, mint az Samuelt, Nathāt,
Esaiašt, Hieremiašt, Illišt, Eliseust,
kie által szintelen hitra őket peni-
tenciara, es az sducczegmelle, mel-
liet isten velec tót vala. De az nep-
nec viszontag nagy halaadatlan-
ga volt ez, hogy nem halgattac az
Prophetaknac szauokat, né bdezd-
lőttac őket, hanem inkább czyufol-
tac, megis őltac. Az Saul nem fo-
gaggia az Samuelnec intesset. Az

Ahab

75

Ahab mind feleségeuel egybe ha-
borgattia az szent Illies Prophetar,
Az Manasses meg őleti az Esaiašt,
Az Ioachim es Ieonias az Hiere-
miašt nem tisztelic, befedet né hal-
gattiac, sőt inkább kőnuctis meg e-
getic. Azert az isten el vőtte tő-
lő az Prophetakar, őmagokat fog-
saba vitette.

Hiere.

36.

Boczat vala az isten nekic min-
den nap Prophetakar, kie által inti
vala szorgalmatoson. De őc meg
cuzfolac az istēnec befedet es az
ő Prophetait, azert az istennec hara-
gia felgeriede reaioc.

Hiere.

7.

Boczatam ő hozzaioc az en szol-
gaimat, az Prophetakar, es nem hal-
gatanac engemet, es nem haytac az
ő fülőket hozzam, hanem meg keme-
nitet az ő nyakokat.

Terietec meg az ti gonoz vta-
tok - 17.

F ij

4. Reg.

76
tokrul, es őrizzetec meg az en pá-
ranczolatimat az törűe šerint, mel-
liet attam az ti ariatoknac, es az
mint izentē nektec, az en šolgaim
altal az Prophetac altal.

s Noha az isten, az sido nemzet
seget nagy fogfaba ada az baluan
imadasert, mind az altal hetuen esz-

1. *Esdr.* tendőnec vtanna meg šabadita ő-
ket, es haza viue az ő földökbe. Ac-
koris az isten boczat vala ő kőzz-

1. *Esdr.* sicc prophetakat, mint az Esdras Pa-
pot, Zachariašt, Aggeušt, kic altal
az istē tanitattia vala őket. s Noha
egy ideig meg allanac az igaz tu-
domanban, mind az altal, mikor az
Phariseusoc es iras tudoc fel ra-
mattac volna, ezec melle haylanac
nē gondolanac sem Zacharias Pap-
pal, sem kereszteleš šent ianossal es

ő ne

77
ő nekie šantalan soc tanitasockal
es inteseckel, sem peniglen az elő
istennec fiaual, ky ackor restben ő
kőzre vala, hanem inkább bozzu-
saggal es halallal illetec őket, mind
penig Christusnac tanituanit. An-
nac okaert, az isten reaioc hoza
Romabol az Titus Vespasianušt
Christus membe menereli vran vgy
mint Negyuen esztendőel, ez kőr-
niől vőue az Hierusalemet melybe,
az egez sidosag, az Husuet in nepe-
re fel gyűlt vala. Ott veszenec vgy
mint tizen egy šaz ezeren. Nemel-
liec fegyuer mia, nemelliec dög ha-
lal mia, nemelliec ehseg mia, nemel-
liec penig fogfagba vitetenec Ro-
maba. Az időtől fogua az sido nem-
zetseg mind ezora ig Romai fogfag-
ban vagiō, orzagokat pogā biria, ő
magoc mīdē nepec kőzre vitalatosoc

F iij

Igy

98
Igy ronta az isten az sido nemzet-
seget, melliet ez vylag kereksege
ala: valo nézetsegből választot vala.

Mind ezekből nylyan vagion,
hogy ollian ieles orzag mint az Ca-
naan orzaga, melliet az iras teyel
mesibel folio földnec neuez, es ol-
lian nemes nemzetseg nem törté-
netből romlot illien igen el, hanem
hogy az isten fegyuerkezet volt &
ellenec, & vonta volt reaioc, az &
keez iuet, mint egy ellenseg, az bal-
uan imadasert.

Ezert romlot felette igen meg
Görög orzag, Ezert romlot az olasz
orzag es több orzagoc. Az Cananeu
fokis felette igen baluan imado ne-
pec voltac. Azert rontotta vala el
& ket az isten.

Hogy azert immar, az magyar or-
zagis mind az kyraliokkal egyetem-
be il-

79
be illien nagy szerenczetlenség a-
lar volt es vagion, hogy orzagun-
kat az törökök el vörtet, io vara-
sinkat, varainkat el vörtetes el rő-
tortac, hogy orzagunkat szabadon
rabolliac, hogy immar minden ne-
pec közt neuezetesecc es vlatatosoc
vagiunc. Ez bizoni történetből es
az szerencze forgasabol ninczen, ha-
nem inner vagion. Mert mint az si-
doc ellé, azonkeppen mi ellenünk
az isten fegyuerkőzet fel, es vonta
reanc az & kez iuet, & erestette re-
anc az & fegyueret, & tamasztotta re-
anc az Constantinapolbeli török
Czaszart. Mert mikeppen Hiere-
mias mongia, hogy az Nabugodo-
nozor isten szolgálja, az sidosknac
büntetésekre, Azonkeppen bizoni,
az török Czaizar isten szolgálja, az
magyar nemzetsegnec büntetése.

F v Miuel

80

Hic. 23 Miuel hogy vgy mond nem hal-
gattatoc az en beszedemet, ime el
fel veszem az Isaknac minden nem-
zedseget es az Nabugodonozor ky-
raltis, az en szolgamat, es hozom o-
ket ez földre.

Az Esaiasnalis neueszteric az
Babyloniabeli kyal feyszenec, es
fireznec, melliet isten az o kezeuel
igazgar.

Nem kel azért azt mondani, hog
történetből vagion illien hatalmas
es nemes orzagnac es nemes nem-
zedsegnec romlafa. Mert istennec
inditafanelkül meg czac siuebeis
nem isne az töróc Czazarnac hog
Magyar orszagot, rontassa ha az iste
nem indirana az o siuet. Es az isten
nem sügna az o filebe, hogy fel fe-
gyuerkezzec, az mint, az Prophe-
mongia.

Ennec

81

Ennec pedig nem egieb az oka **24. 1.**
hanem az Baluan imadas. Mert no-
ha vgy tecczic mi nekunc, hogy
ninczenec, az mi orzagunkban bal-
uan imadoc, mind az által bizonyi so-
kan vadrnac. Hogy pedig az kyra-
liokrul szolliunc, kic eleitől fogva
Magyar orzagban voltanac, nem ta-
laltz czac eggietlen eggietis, hogy
ky isten felő volt volna, ky az istent
felte es tisztelte volna, mind eg-
gig baluan imadoc voltanac, mi-
keppen az Izraelnec orzagaban.

Az isten, az o kegielmessege-
ből, mint szinte az Sido nemzet-
segnec, azonkeppen mi nekunc
ad bölcz es tudos doctorokat, kic
az istennec akarattiat hirdetic
az nepet intic es dorgalliac. De
mint

mint az sídok között keues böczölle-
rec vala, az Prophetaknac, Azon-
keppen, az Magyar országban, az
istennec szolgálac keues böczölle-
rec vagion. Annac okaert el vőtte
isten országunkat, el vőtte feiedel-
münket, el vőtte szabaczagūkat Mi-
kor semmi felelműnc nem volnais
ackoris felűnc. Czac az fanac leue-
lenec börgesse előttis futunc mint
egy fegyuer előtt.

Isa. 59 Nē rövidőlt meg annac okaert
az istennec az ő keze, hogy meg nē
szabadithatna, es az ő fülei nē reket-
tenec be. De az mi szātalan bűneinc
szakasítottac el az istent mi tőlűnc.
Mert mint az sídoknac az Canaan
földet, Azonkeppen az magyarok-
nac ezt es, földet az isten ockal atta
volt. Illien ockal penig, hogy ha az
ő paranczolatiban iarnac, idegen
istent

istent nē imadnac, haat io szerēze-
sec es bekeffesegesec lesznec ez föld-
dön, ha penig ő ellene baluant imad-
nac, el vesznec. Nem allottuc meg
az istē nel valo sūduecczegőrt, azért
pogan birtokaba adot az isten.

Nem mondom azt, hogy az isten
nec nepe, es Ania szent egy haza
nem volna. Mert mint regentē no-
ha az sēt Illiesnec vgy tecczie va-
la, hogy mind az egez Izrael az bal-
uan imadasba merőlt volna es ő tő-
lenel tőb nem volna, ki az Baalnac
nem szolgálta, mind az által, azt fe-
lele az isten, hogy vagion neki hee-
ezer embere, kic az Baal istennec
térdet nem haitottac. Azonkeppen
noha minekűnc vgy tecczie, hogy
ninczen istennec nepe ez orzagsā,
hogy mind ez orzag el merőlt, az
nagy istentelensegben, mind az al-
tal

84

tal bizon vagion, az istennec sere-
ge, vadnac iiténec valasztotti, mind
az feiedelmec renderöl mind az
kösszegrendekről, kikeről, forgalma-
tos gondot visel, kiker Christus
markabol es oltalmabol senki ky
nem kaphat mint ő maga mongia
10. 10. az Euangelistanal.

De ez melliet ez orzagnac nagio b
reße rettenetes baluani imadasba
es istentelensegbe merölt. Ezekert
az isten, az ő igaz es czudalatos ite-
letiből mind ez egez orzagot osto-
rozza poganioknac fegyueruel.
Hogy penig ez ideig mindenestől
fogua el nem merölt ez orzag, az
istennec meg mondharatlan nagy
kegielmességeből vagion, az valas-
tottaknac fohazkodasokert, kie
meg nem sünnec eyel nappal istent
farastrani kőniörgefeckel.

s Noha

85

s Noha isten giakorra az valas-
tottackal eggyüt hordoztattia az
bűnnec szolgyat, mind az által, az
isten czudalatos keppen külömben
nis meg oltalmazza az őueit.

Daniel foklagba vitetec az Si- *Dan. 1.*
dockal eggyüt Babyloniaba, Az
oroszlanoc közzé vetteric. De meg *Dan. 6*
tattia es oltalmazza az isten őret. *Gen. 6.*
Eckeppen Noet az őzön vizben *7. 2.*
Lottor az Sodomaban. Mardoche- *2. de li*
ust, Esthert, Tobiasst, es az több ke- *1. 10. E*
resztieneker Assyriaban, Azert *siher,*
mongia az isten. *Gen. 10.*
bia.

Vallion elfeletkezhetike az a- *Es. 49*
nia az őmagzattiarul. De ha elfe-
lekeziki, en te rolad soha el nem
felekezem. Mert be irtalac tege-
det az en kezemle.

En Planraltalac tegedet Ania *Es. 46*
sönt egy haz, hordozlac tegedet
az en

86

az en mehemben, az te veenseged-
bennis.

Esa. 54. Az hegiec meg indulnac, de az
en irgalmassagom soha te tóled el
nem tauozic.

Esa. 42. Mikor az vizen által megy, az
vizbe, nem merőlsz, es mikor az tū-
ben által megy, meg nem eget te-
geder.

Exod. 34. Touabba, az valasztottac bannis
vadnac soc bűnőc, mint az iras-
mongia. Az artatlan nem artatl-
te előtred. Es esmeg, ha azt mōdar-
giuc, hogy bűn ninezen bennűn-
mi magunc meg czalliuc magun-
kat. Azert az isten őketis ostorozza
ez vilagon, hogy az penitencia, az
isteni felelem, az kőni őrges neue-
keggiec bennec, es hogy ne őeres-
sec es vilagot, hanem az mas vilag-
igiekezzenec.

Hog-

Hogy az baluā imadas legiē kiual-
keppē valo oka orzagūnac rōlafa-
nac az felső nag mōdot dolgokbol
es bizōsagokbol meg nyłuā vagiō.
De itt az ember meg akad, es azt
mongia, hogy míg az Romai hū-
vol, addig ez orzagban nagjōb be-
kessleg es czendessleg volt. Erről is
azert őolnunc kel.

Az Hieremias Prophetanakis e-
zen dolgot verőtec valasemere az
sidoc, ezt monduan. Az te beső-
deder nem halgattiac, hanem azt
czelekeggiuc, az mi nekūnc tec-
czic, hogy aldozzunc az egnec ky-
ralne azzonianac, mikeppen az mi
Attianc czeleketrenec, hogy iolle-
giē dolgunc. Mert mi oltatul fogua
meg őűntūnc aldozni az napnac, az
olta mindēnelkül őűk őlk ődūnc, es
fegyuerrel, es chfeggel emesőtetūnc
meg.

G De

Hiera.
44.

De először azt kel meg gondolni, hogy nem azért volt eled az be-
 kesleg, az mi országunkban, hogy a-
 isten, az baluan imadást ioua hatta
 volna. Mert bizo neki soha az nem
 volt kedues, Iſr inkab erős bünte-
 tessel meg büntette az baluan ima-
 dást. Ez mi országunkból is nem ir-
 totta volna ky illien igen az soc
 Claſtromokar, barátokar, apaccar
 kar, mifeke, ha azoc ō neky kedue-
 sec voltac volna. Az Iſtennek igei

Exod. 40

Math.

19.

Math.

12.

öröcke meg marad. Az pokolnac
 kapuy ellene nem alhatnac az igas-
 sagnac. De valamit az isten nem
 plantalt, az el veszi hamar.

Oka azért ez bekeslegnac ez
 volt. Mert az isté, az ō nagy es meg
 mondhatatli kegielmeſſegeböl val
 ra az hitetleneket az penitenciar
 es benuette ōket. Mert az iras ne-
 zi az

uezi az istent bekeslegnac, es hoz-
 zu ideiglen valo türőnac. Azert *Exod.*
 mongia az ſent Palis, Az istennec *14.*
 io voltanac, türefenec gazdagſagar
 meg vralode? Nem tudode, hogy *Rom. 2*
 az istennec io volta tegedet peni-
 tenciara int? Ezkeppen vara Noe
 ideieben ez vilagot ſaz huz eſten-
 deig. Az ſidokat Chriſtus membe-
 menetelinec vtanna vara vgy mint
 negyuen eſtendeig.

Eckeppen az Magiar nemzeret *Gen. 6.*

varra, snoha sokan meg tertene-
 az Euangelionnac igasſaga melle
 kiket az isten czudalaros keppen
 tart enny soc haboruſagban, mind
 az által ez orzagnac nagjob re-
 ſe megis az ſeretczegben vagyon
 vagy penig ha az Euangelior
 halgattiakis, de czac kep muta-
 tó. Annac okaert rontia es puz-
 tittia

90
tittia az isten, ez orzagit az pogan
törököt által.

Rom. 5. Touabba noha akkor külső be-
kefeg volt, az pogani seguere nem
volt, mind az által, az istennec soc-
kal nagio bűnterese volt, az külső
ostoranal. Mert ez orzag nag setet-
segen es nagy baluan imadasban
volt. Az istennec Euangeliuma
nem predikaltatott. Mostan noha kül-
ső keppen bodogtalanac vagiunc,
es szerenczetlenség alatt vagiunc,
mind az által lelekben bodogsago-
sot, es bekefegese vaciunc. Mert
az Christus Iesusnac, az istennec fia
nac tudomania, az Euangeliuma rí-
tan Predikaltatott, melnec általa, az
sönt lelec isten hűtöt geriet mi
bennűnc, hogy az mi lelkűnc bekes-
seges legien istennel. Ez az belső es
lelki bodogsag, es bekefeg felől ha-
lag-

91
laggia, az regi testi bekefeger. Es az
isten bator oltorozzon külső keppé
bennűnc, az mint nekí kedues
czac az ő sönt igeienec kenieret
ne vegie el közzölűnc.

Ez ideig söltem, az baluan ima-
dasrul, mellier minden orzagot, ky-
ralioci nemzetsegec szerenczetlen-
seg alá vettetec. De az sönt iras
emlekezie több nagy vetkekről,
mellie közt igen neuezetes az
kegyetlenség, es az telhetetlenség.

Az iras, az Manassefől azt mő-
gia, hogy artatlan vert felette so-
kat öntöt, míg nem meg telne Hie-
rusalem mind torkig.

Az te sarnyad alatt talaltatott se-
genieknec es Artatlanoknac vére.

Az mongia az Hierusalemne-
seiedelmiről. Az te seiedelmid hi-
tetlenc orroknac tarsai, beretic,

G iiij az

22
 3. Reg. Az Ahab kyal meg ölete az
 21. Artatlan Nabotor, es földet, el pre
 dala. Azert az isten azt monda ne-
 ki. Itt ez heliē, az hun Nabotor meg
 ölted, az ebec nialliac az te vere-
 det kyal.

El veted az te hazadar az Iaco-
 bor, mert megtölt az föld arannal
 ezüsttel, es ninczen vege az ő kin-
 czeknec. Ebben ez mondasban nē
 karhoztattia az Propheta, az gaz-
 dagsagot. Mert az gazdagsag isten
 aiandeka, hanem karhoztattia az
 telhetetlen seget, es hogy ninczen
 egiebre gongioc, hanem czac a-
 ranra ezüstre, Azert azt mongia
 hogy isten el vette azokat ezert.

Esa. 3. Így panazolkodic az isten, az fe-
 iedelmeknec kegyetlen segekről.
 Az en nepemet, az feiedelmec
 fosztottac meg En nepem az kic te

93
 ged öriznec, az oc czalnac meg, es
 az oc tekozliac az te eleredet. Az
 istē el iū i-eletre. Mert ti koborlor-
 tatoc el az en földemet, es az begē
 embernec marhaia az ti haza ok
 bā, melliet el kapratoc. Miert rōtia-
 toc az en nepemet, es miért veri-
 tec az en nepēnec orezaiat, miért
 rontiatoc öker?

Az ti bűneitec szakzottac meg Hie. 5.
 ti töletec az ior, mert talaltattac
 az en nepem közt alnokoc, kic tört
 es halot vetnec embernec, mint az
 madar az az madarnac.

Kiczentől fogua nagiglan mind Hie. 5.
 naiā telhetetlenségbe es földművel-
 8.
 be foglalatosoc, az Prophetaktul
 fogua mind az Papokiglan alnok-
 sagot szereznec. Azert ime en ho-
 zoc veszedelmet ez nemzetségre.

Halgassatoc az istēnec szauat. Hie.
 19.
 G iij da

94 danac kyrali. Ezt mongia az isten,
ime enhozoc veszedelmet ez hele
re, vgy annyra, hogy minden vala-
ky hallia azt meg czendölliön be-
leie az ő füle, annac okaert mert el
harrac engem es be töltöttec ez va-
rast artatjanoknak vereckel.

Hier. Iay annac az ky, az ő hazat eppi-
22. ti hamissággal, az ky, az ő barattiat
meg rontia, es az ő szolgálattianac
iuralmar meg nem aggia.

Es 19. Iay tenked ky Predalz mert cse-
met el predaltatol.

Amos Azt mongia az isten. Nem tur-
3. tanac igazat czelekedni hanem al-
noksagot es ragadomant gyűrdtrec
az ő hazokba. Annac okaert el ren-
tarnac az te erőshazaid.

Miuel hogy az segent rőriaroc
vala, es az ő marhaiat el predallia-
toc vala. Annac okaert hazat rak-
toc

95 toc es nem laktoc benne, sölöt plan-
taltoc de nem istoc az boraban.

Iay azoknac kic alnoksagot gon- *Mihel*
dolnac az ő agias hazokban, es mi- 2.
helt meg virrad azonnal meg cze-
lekedic az mit gondolnac, mert ha-
talmoc vagio az segenieknec meg
niomoritajara, hogy ha mezöt ki-
uannac mingiarast el predalliac, ha
hazat keuannac mingiarast el vesie
el meg rontiac az segent es az ő ő-
rőkséget. Annak okaert ime en gő-
doloc ez nemzetsegre veszedelmet,
melyből ki né vohattiaroc, es nem
iartoc keuelien mert veszedelmes
idő leszen.

Mihel Halgassatoc Iakobnac seiedel-
3. mi nemde, nem tirisitetec valac ez
hogy igassagot czelekednetec. De
ime az iot gyűlölitec es az gonost
bereritec, el vőstarc az segennec
bőret

96

bőret, es az ő hufat az ő czontiatul,
es elűitec, az en nepem nec hufat es
bőrőket le vonfátoc, tetemeket
meg rontiatoc, mint az aldozatra
valo barōmnac. Ackor kialtotoc
az istenhez es meg nem halgat, el
reiti, az ő orcza ittőlletec, mert al-
nokul czelekertetec.

Halliatoc ezt Jacob hazanac fe-
iedelmi es Izrael nec birai, kic az
igassagot giűlőlitec, es mindent el
forditoroc, kic az Siont eppitűd-
verrel, es az Hierufalemet alnok-
faggal. Ezert az Sion meg szantatic
mint egy szanto föld, es az Hieru-
salem mint egy rakas kő.

Mich. 6. Az hitőtlen nec hazaban soc
alnokfaggal gyűtűrkincz vagion.
Azert verlec en meg riteket.

Abac. Iay annac, az ky fűsuenfeggel
a. gyűt gazdagfagar, hogy nagy ma-
gas

97

gashelien legien az ő haza, es azt
veli hogy meg szabadul.

Iay annac, az ky varast eppit
verrel es alnokfaggal.

Ezekből az soc bizonsagokból
nyluan vagion, hogy sokan az Si-
do kyralioc es feiedelmec között
kegietlenec es telhetetlenec vol-
tanac, szegeny niomorultaknac
rontoi, minden igassagnac fel bon-
toi es el rontoi, kerelen tőűd, se-
genik őűsegnec sarczoltatoi, artat-
lan vernec ontoi, gazdagfagnac
nagy hamissaggal valo gyűtűdi. An-
nac okaert, az isten meg rontotta
őket, es minden fele veszedelmet
feiekre hozor.

Irt minden ember gondollia
meg, ha mostan az Prophetac elne-
nec mit mődananac ez, nagikegiet-
len-

lenfegből es telheretlenfegről mely
 es országban, es nemzetfegben vá-
 gion az feiedelmekben, bizon nagy
 köny hullatás nélkül, es lelki fay-
 dalom nélkül nem nezhernec. Nin-
 czen vege az nagy kegyetlenfeg-
 nec, nincz az, fosztásnac, kobor-
 lásnac, artatlan vérek nec ontasa-
 nac. Az szegenikössegnec bőret le
 nyuzzac húsát le vonásnac, teremec
 meg rontiac mint az mészár szekre
 valo, oktalán baromnac, minden i-
 gasságot es szabadságot el fordita-
 nac, ha Araniat vagy ezüstöt keuā-
 nac, az szegen kösslegre rattiác tor-
 kokat alnokságot fognac es patuárt
 hozzaíoc, hogy ky vehesséc, az sz-
 geni embertől, az mi nalla vagion,
 ha mezőt vagy hazát keuannac, az
 szegen embert ottan ky vízic az ő
 őrs kőgeből, ha hazát vagy varat
 rakat-

rakatnac, szegeny ember véreuel
 rakiác eskeretic az ő varokat, fa-
 ratczagoknac, munkaioknac iural-
 mat meg nem aggiác. Annac fe-
 letté vsurasággal, alnoksággal com-
 plarsággal gazdagittiac az ő taar
 hazokat.

Ez eggic oka, miért attá az isten
 országunkat pogan kezbe, miért
 vőtte el, erős es szép varainkat, es va-
 rasinkat. Mert az szent iras minde-
 nőt láit mond az verrel rakot va-
 rasra, es az olliá hazra az mel alnok-
 sággal gyűrtő gazdagsággal rakua.

Ez illien feiedelmeker neuezi
 az iras oroslanoknac es farkafok-
 nac. Mert azt mongia az Sophoni-
 as. Az ő feiedelmec ő köztűtőc
 mint az ordito oroslanoc, es az ő
 biraioc mint az farkafoc. Az Salo-
 monis azt mongia, Mint az ordi-
 to o-

109
Prov. 28. Mint az ordito oróslan, es az ehe-
 ző medue, ollian az kegyetlen feie-
Esa. 1. delem, az kösség közdöt. Az Esaias
 neuebbi őket orroknac. Az Marcus
 Catois, az pogan Bölcz, ez feleie-
 ket neucste oruoknac mikor azt
 monta, hogy az fő oruoc aranban
 es barfonban iarnac.

Exod. 22. Nem bídalalmazom itt en az fe-
 iedeléseget. Mert tudom bent Pal-
 nac es bent perternec tanításabol
Roma. 13. hogy az feiedelemsegnec tisztesség-
i. Pet. 1. ges engedelmesseggel tartozom
 nem czac az ioknac, hanem az go-
 nozoknakis. De az veiket es tñnt
 bídalalmazom bennec, es intem őket
 hogy penitenciat tarczának, hogy
 az istennec haragia meg czende-
 bedgiec.

Annac okaert az feiedelmec
 haggia el az kegyetlen seget, rel-
 heter-

107
 heterlenseget, fősuenseget ne ron-
 czac az begenseget, ne predalliac
 elmarhaia, ne onczyanac enni soc-
 arratlá vert, ne keressenec gazdag-
 sagot hamissan vsurasaggal kegyetle-
 seggel, predaua, legienec az kösség-
 nec attiai, daikai azoknac elerekre
 taplasafokra visellienec gödöt mñt
 ő magokra. Mert Istē azokat ő kezek
 be attra oltalomert es göd viselcser-

Mongiac hogy az Alfonso ky-
 ralnac czymere Publican madar
 volt, ky az ő orraual az ő melliet
 baggatra es az ő fiainac vñrt,
 boczator. Melben peldazta az io
 feiedelmet, es annac felette ezt
 iratra melleie. Pro lege et pro gre-
 ge. Az törüeniert es az alattam va-
 lo kösségert. Mert az io feiedelē-
 nec nē kel banni veretis az törüen-
 nec, igassaganac meg tartasaert,
 es az

102
es az költégnek táplálásaért. es ol-
talmáért.

Dan. 4 Az Daniel Prophetanal az io fe-
jedelem hasonlira ic az magas fa-
hoz, kinec árniekaban soc vadac-
niugosnac, es agā soc madaiac rak-
nac fezker.

Ezec. 18. Az Pogan Xenophō azt monta
hogy az io fejedelem semmit nem
külömböztet az io attianal.

Az Titus Vespasianus azt mon-
ta, hogy az io fejedelemnek tíf-ti ez
hogy ha az iuhot meg nyri, az bört-
ne vonnia le.

Az Ezechiel Propheza azt mon-
gya, hog bodogoc az oc, kicérduel
hatalommal semmit mastul el nem
predalnac.

Az Szent Agostonis azt mōta, hog
az bűn meg nem boczartatic addig
mig az el vōtt meg nem adatic.

Az

103
Az keresztölő Iános az vitezlő
nepnek azt mōgya, mikor kerdenec **Luc. 4**
tőle mit miellienec, Senkit meg ne
rontiatoc, senki ellen ne patuarkog-
gyatoc, es az ti soldorockal meg ele-
geggyetec.

Emlekezie az Szent iras az Sidok-
nac bűndő közdöt, es az orszagnac rō-
lasanac okai közdöt, erről is, mert az
fejedelmec igaz töruent nem sol-
galtatnac vala az Szegegyeknek, ar-
uaknac es űzuegieknec, kikre az i-
stenec nagy gongya vala, es mo-
staniis vagion. Azert mongya az i-
sten, űzuegieknec es aruaknac ne ar-
czatoc, ha őket meg bantiatoc kialt-
nac enhozzam, en meghalgatom az
ő kialtasokat, es felgeried az en ha-
ragom, es meg verlec titeket fegy-
uerrel, es lesñec az ti felesegtec
űzuegyec, es az ti fiaitoc aruac.

H

Az

184 **Isa. 1.** Az feiedelmec szeretic az aian
dekor, az aruanac es dzuegynec
nem telñec igaz törüent, annac o
kaert ime en meg bñntetlec titeket

Isa. 10. Iay azoknac kic bereznec ha
mis törüenieket, es hamissagor ir
tac, hogy meg rontanac az törüen
ben, az szegenieket es az en nepem
nec alazarosin erõt miuelnec,
hogy az aruakat, es dzuegieket el
predalnac.

Hie. 5. Az dzuegieknec causaiokat né
iteltec meg, az aruanac törüeniet
nem igazgattac, es az szegenec
dolgar nem iteltec meg, Ezert né
verneme, meg õket?

Ezech. 22. Az iducuenec ellen az feiedel
mec patuart fogranac, az aruat es
dzuegiec meg niomorgattac Azert
ime en el oßtlac titeket idegen
nemzetseg közzec.

zech 7 Ezt mögia az isté, igaz iteleret te

705
gietec, irgalmassagor czelekeggie
tec az ti ariatoc fiaual, Az dzue
giec, aruac, szegeniec es iducuenec
ellé ne patuarkoggiatoc, Es né aka
rachallani ezt hané az dzüleket be
dugac Annac okaert fogslagba vi
tetrec, es orzagoc el vetetöt tölde.

Ime en (azt mongia az isten) **Mal. 3.**
iteletre megiecc, es tano bizonsag
lessec azok ellen, az kic aruakat
dzuegieket meg alaznac, es az ide
gent meg rontiac.

Az magyar orzagrais szabhattiuc
mind ezeket, es módhattiuc minden
keresegnelkül, hog orzagüknac vesze
delmenec eziseggie oka mert az sz
genieknec, aruaknac, dzuegieknec
vtö iroknc né szolgaltatnac igaz
sagor, soká az feiedelmec közzöltiz
telleg adassac azoknac, kic iozagok
bá igaz törüet szolgaltatnac, az aiade

H ij kor fe-

106

lette igen szeretic es azért az igazságot hamisságra, es az hamisságot igazságra fordittiac.

Isai. 5. Kiknec az isten azt mongya, iay ti nektec kic az iot gonoznac, es az gonoszt ionac mongyartoc. Az semel valogatas felette igen vagionnaloc. Az segennec semelie vltalos, az gazdag kedues, bator hamis causaia legienis. Az vton iaroknac, budosoknac, segenieknec törüenieket adomaniert elniomiac.

Mat. 23. Erről azt mongya az Apostal. Ne legien semel valagatasköztec. Mert ha be megien ti közzetec egy ember kinec aran gyűrűdie vagion es szép ruhaia. Az segenis ha be megien hituan ruhaban, es arra tekintűe az kinec szép ruhaia vagion azt mongyartoc, te vly ide az földhelre, es az segennec azt mongyartoc vly

107

vly amoda az ayto mege, nē de nem semely valogartoc vattroke es lőttec hamis bíracka. Halgassatoc atia fia, nem de nem valasztotta az isten ez vilagnac segenieit hogy az hitben gazdagoc lennenec, es az földc eletnec örökös, melliet igert azoknac kic őtet szeretic.

Az Moyses azt mongya. Az ar- **Exod.** tatlant es az igazat meg ne öld. **Ne 23.** vegy aiandekokat, melliec meg vakittiac az bölczeketis, es az igazoknac bölczeketis el fordittiac, az idegennec artalmara ne legietec, mert ties idegennec volratoc Aegyptűbā

Az mi igaz azt itellietec mind az **Dent.** polgarnac mīd az lőneuenec, sem **1.16** mi semely valagoras ne legien, az kiczint vgian meghalgassatoc mint az nagiot, mert istene az itelet.

Annac okaert az feiedelem igaz **H. iij.** tör-

108

törüent szolgáltaſſon mindennec,
mind, ſegennec mind gazdagnac,
idegeneknec, idueuenieknec, vron
iaroknac, aruaknac űzüegieknec.
Az, köſſegközöris oly birakat ren-
dellien kic ſemely valogatoc ne
legienec, hanem mindennec igaffa
got ſolgaltatſſanac.

2 Para.

19.

Az IoſaphatKyrálrul azt mőgya
az iras, hog mindē varasibā birakat
rendelt ő maga, es azt mőra, nekic.
Meg laſſatoc mit czelekertec, mert
nē embernec iteletit giakorliatoc,
hanē iſtēnet, es válamit iteltec tij,
reatoc teer, legiē az iſtēnec felelme
veletec es ſorgalmatoſſaggal czele
keggyetec mindeneket. Ninczē az,
mi vrunknal iſtēnünknel alnokſag,
es ſemel valogatas, ſem penig aian
dec keuanas. Ezt miuelliec az mi
feiedelminkis, meg laſſac minemő
ſemeliec az birac, mint es hog hog

109

itelic az koſſeget, minemő törüen-
niel elnec es ſorgalmatoſon inczec
hogy igaffagot ſolgaltatſſanac. Az
hamis birakat meg bűnteffec erős
bűnteteffel. Mint az Cambiſes, Ky ^{pœna}
rali az Cyrus fia ky az hamis, biro- ^{iniqui}
nac az Siſameſnec bōret ile vonata, ^{indieis}
meg niuzata, es az bōret az, törüen
teuő hazba az falra feſittete, es az
bironac fiat teue biroa inuen őtet
hogy mindēkor az attianac bōrere
nezue es igaz törüent ſolgaltatna.

Az iteletbē az aruaknac legy Ir ^{Ecclē.}
galmas, mint egy atya, es azoknac ^{4.}
annianac legy vgy mint ferie.

Az iſten meg őrizi az Idueuenie ^{psal.}
ket, az aruat es űzüegiet hozza fo- ^{146.}
gaggiae az hitetleneket vtokat el,
velőti. Touabba az Prophetac az Si
doknac veſedelmeknec okai közöt
neuezic az keuelſegetis. Azert mő-
gya, az Eſaias, az keueleknek ſemec

100
 meg aláírtatnac, es az ferfiaknac
 magassagoc meg gíaláírtatí. Az
 ístenec bozzu allo napia vagion
 minden keuelieken, es fel fuualko-
 dor embereken, es meg rontatnac,
Esa. 3. Így íol az Propheta az Hieru-
 salembeli a íííoni allatoknac keuel-
 segekről. Miuel hogy az Sionnac
 leany fel fuualkottac, es fel emelt
 nyackal es íemmel iarnac, es nag
 keuelien lepnec, annac okaert az
 ísten meg koppaírtia az Sion le-
 anynac feieket, el vesíi az ísten az
 ekeísegeket, íep íarniokat, kapczó-
 kat, arany lanczokat, kóííontííket,
 aran pereczeket, íep gyíróket, íó-
 kóííket, faczólokat, draga kóííeket,
 innepló ruhakat, pesmaiokat, es le-
 íen, az ío illat heliebe budóííeg, es
 az íep ragiago hayert kopaííag, es
 az íep íngert fekete cilicium, es
 as

101
 az íep ííííac íablia mia vesííec.

Az Babyllonianac keuelíeget *Cap. 16*
 így meueti az Esaías. Mimodon e-
 fel le lucifer az egbol, az földre e-
 fel, ky íoc nepet meg rontaz vala ííi
 uedbe. Az égbe hagoc, az égekíec
 felette helhez tetem az en ííekemet
 az földhóíííec magassagira hagoc,
 es hasonlatos lezec az ístenhez, de
 az pokolig meg aláírtatal.

Az Moabitakrulis azt mongia, *Esa. 16*
 hallottuc az Moabííac keuelíeget,
 felette ígen keuel, az í keuelíege
 es fel fualkodafa nagiob, az í ere-
 íenel, azért el puztittia ísten az
 Moabitakat.

Az Tírtus V íaraíírulis azt mongia, *Esa. 23.*
 az Seregekíec vra íítene gondola
 ezt, hogy meg alazna az í keuelíe-
 gekeí, es gíalazarra hozna az föld-
 íec keuelít.

H v lay

112 *Amos* Iay tinektec kic gazdagoc var-
 6. toc sionban, kic biztoc az Samaria-
 nac hegieben kic feiedelmec var-
 toc az kősség közöt, kic az Izrael ha-
 zaba nagy keuel Pompaua mentec
 be kic, elephant tetem agyban hal-
 toc es buyalkottoc az ti agiatokbā.

Az mi orzagunkbannis az mi nē
 zetsegūnc közöt felette igen nagy
 keuelleg volt annac okaert az istē
 meg gialazot minket, es az mi šep-
 segūnket az poganioknac atta. De
 vgian nem šūnyc meg az keuelleg
 Azert az isten haragiais nem lassó
 dic, hanem naprul napra geried,
 mind addig mignem az mi keuel
 šaruonkat le tōri.

Jud. 13 Az Olofernes felette igen ke-
 uel vala, az isten egy asšoni allat
 altal alazameg.

Az Sennacherib keuel vala es
 fel

113 fel fualkodor, az isten meg rontra *Esa. 36*
 Hierusalem alar. 37.

Az Nabugodonozor keuelke- *Dan. 4*
 dic vala Babylloniaban, az ő šep
 es erős palotayual. Az isten az bar-
 moc közze šamlala, azockal het
 eztendeig raga šenar.

Szent Peter Apastalazt mōngia *1. Pet. 5.*
 hogy az isten, az keuelicknec elle-
 nec aal, az Alasatosoknac aggia
 kegielmer.

Christus penig azt mōngia, hogy *Lui 14*
 mindē valaki meg alazza magat fel
 magaztaltatic, es az ky fel magaz-
 tallia magat meg alaztatic.

Az tobzodasis es rešegseg vral-
 kodic vala az sido nemzetsegben,
 melliert az Esaias igyen feniegete *Esa. 5*
 őket. Iay tinektec kic reggelfelkel
 tec hog rešegeskeggietec es igta-
 toc mind estueig, hegedő lanr, šyp
 es

114
es tob vagion. az ti lakodalmozok
ban. Annac okaert fogua vitetet, az
en nepē, es az en nepem nec nemef
siehel holtac meg es somioual.

115
1/4. 28. Az bornac miatta nem tuttac,
az reszegsegnec miatta teuelget-
tec. Az papoc es prophetac teuel-
gettec az bor miat, el nielettec, az
bortul teuelgettec reszegsegekben
nem tuttac az istēnec propheciai at
nem lattac az igassagot.

Az reszegseg, az tobzodas, mel
igen vralkoggiec az magyar nem-
zetsegen, mindennel nyluan va-
gion. Mert föld kereksegeben nem
lehet vitez b nemzetseg, az bor ital-
ra, reszegsegre, tobzodasra, az ma-
giar nemzetnel. Ninczen vege az
loc lantolasnac, hegedőlesnec, si-
polasnac, dobolasnac, lakodalom-
nac, keualkeppen az feiedelmec kő
zót

116
zót feletteb, de az kősszeg kőzöttis.

Annac okaert haggia el az fe-
iedelmec az duska italt, reszegseget
az nagy testi batorfagot, kőuessenec
mertekletes es iozan eletet. Mert
hogy az reszegsegnec tőb artalma-
rul ne szolliac, giakorta hirtelen-
seggel valo halal kőuetkezie belő-
le, testet embernec meg rontia, ti sz-
tatalansagra viszi, mint gil kőssagra
nagy paraznasagra. Az Alexander
nagy reszegsegeben meg őle, az ő
barattiat Clitust, kit masod nap io-
zanlagaban nagy keseruesen sirata.

8.
Touabba az mint Salomon
mongia, az hol az rezegseg vagion
or ninczen semmi titoc. Annac
felette embernec szivet igen meg
hidegiti es meg neheziti. Azert
mongia Christus, oltalmaztatoc
meg magatokat, hogy az ti szive-
tec

116
 Buciztec meg ne nehezeggiék tobzodas
 nac es rezegsegnec miatta. Az
 4. Prophetais azt mongia, hogy az
 bor, es az reszegseg, el vesztic az em
 bernec szuert. Az pogan bölcz is azt
 mongia, hog Troianac meg vetele
 nec eggic oka ez volt mert mind az
 egez varasel merült volt borban
 es alomban. Miesmagiaroc eleitől
 fogua adoc magunkat az reszegseg
 nec, tobzodasnac, alomnac es ezen
 keppen alkolmarossagot adac az po
 gānac, orzagunknac meg vetelere.

Gal. 5. Az szent Pal Apastal mind ezek
 nel nagjobat mód, mert azt mongia
 hogy az reszegesec es tobzodoc so
 ha istennec orzagat ne birhattiac.

Az irigsegis módhatatlan igē vral
 kodic ez vilagō mindē rēdē. De ke
 ualkeppen az feiedelmeknec rēde
 ken. Az penig az irigyseg, mikor bā
 nyuc,

117
 nyuc, hog mas ember neuekedic
 vag gazdasagaban, vagy birodalma
 bā, es azt keuanniuc el veszni, nem
 hogy minket, meg bantot volna, ha
 nē czac azért mert bānyuc, hogy
 nalunknal böczöletesb es mi az ok
 nal alab valoc vagyunc.

Mikeppen penig az ariec kő
 ueti az testet azonkeppen, az irig
 seg kőuerti, az előmenetet, es az io
 szerenczet, mindē gazdagnac azért
 mindē tudos ember nec mindē io vi
 teznec, mindē ioszerēcenec irigy
 vadnac, de ninczē iob oruossag az
 ellē mint mikor az ember istenife
 lelēmēl, es kőniörgeffel borgalma
 toson el iar tistiben, es az irigiek
 nec irigsegeckel semmit ne gōdol

Az Saul kyal irigkedic vala az 1. Reg.
 Daidra es bānia vala hogy Daid 18. 19.
 diczeretes volna az kősség kőzöt. 20. C.
 Sokzor
 reliquū

118

Sokszor meg is akarta ölteni, de az isten
meg oltalmazta őtet.

Gen. 4.

Num.

12. 16.

Eccle.

45.

Az Chaim irigkedic vala az A-
belre, es meg öle őtet. Aron Pap es
Maria irigkednec vala Moisére.
Eckeppen Core, Dathan, Abyron,
kiket isten el nielete az földel.

Ezenkeppen az Magiari vrac
közöl, ha az isten valamelliet mel-
rosagra fel emel, ha valamelliknec
szerenczeiet elő viszi, czuda mely
igen irigkedic, az többi reaia, es ke-
uannac azt el veszni. Inner vagion
ez, hogy ha ez illienec közöl, kiket
az isten fel emelt, valamel valami
veszedelembe esic, mint, ha poga-
nioktul megboritatic, az többi nem
segeti meg, sőt inkább az többi vgia-
hizic annac niomorafagual. En-
nec okaert az isten semmi előme-
netet ne ad nekic, es mig egy ma-

fe

119

beretde nem leszec addig szerce
sec nem leszec.

Vadnac meg ezeknel több ver-
kec es bündec mellickert, az isten,
az poganioknac fegyvere ala ador
mint az vsurasag melliet, az isten
felette igē meg tilt mikor azt mon-
gia kölczönt agy az te felebaratod
nac, es ne keuani semit reaia, annac
felette vagiō, az emberi tarsasag kö-
zde valo czalardsag melről, az Pro-
phetais emlekőzic mikor azt, mōgia
kyky, az ő felebarattiatul oltalmaz
za magat es senki barattiahoz ne
bizzec. Mert minden atiasiac es
baratoc czalardoc, es az ő barattio-
kat meg czalliac, az ő nielueket
hazugsagra meg tanitotrac az ő fe-
lebarattioknac sembe sepet sol-
nac es haroc mege vermet asnac.

Ennec felette vagion orzag, tol-

I uai-

120

uaifag, paraznafag, hamis esküves,
hyába való esküves mely, az magia-
rokban felette igé vralkodic mind
ezekert orzagunc szerenczetlen,
ezert szerenczetlenec az feiedel-
mec, ezért rabollia az orzagor, az
pogan törőc, ezért veretet el orza-
gunknac hatara. De keualeppen az
felfo vetkekert kiker annac elötte
elő szálalec, mellicet mig el né ha-
giunc addig orzagunc meg né sa-
badul. Sőt inkab isténec kegielmes

Thren. segeből vagiő, hog mindenestől fog-
3- ua meg né emestettűnc. Mert az mi
bűneinc biző felől halattac Sodo-
manac es Gomoranac verkeit mint
az Ezechielmongia az Izrael nem-
Eze. 6 zetsegeről.

Annac okaert ha azt akariuc hog
orzagunkban be keseg legien, hogy
orzagunkat az istē meg aggia hogy
orza-

121

orzagunc szerenczes legien, es kira-
liunknac, feiedelmünk nec előmene-
tec legiē teriūnc istenhez telliesbi
űnc szerint, haggia el az kyal, az
baluan imadaft, haggia el az vrāna
vala feiedelmekis, halgassac az istē
nec igeiet es böczöllic az, es az
melle szabi ac eleteret, szolgallianac
isténec, es az ő szer fianac az Chri-
stus Iesusnac haggia el az nag soc
istenteléseget, telheteléseget, fős-
uenseget, kegieléseget. Predalast,
dulast, foztalst, haggia el az keuel-
seget szolgaltassanac igassagor min-
denek nec szegeniek nec, aruaknac,
őzuegiek nec, liaggia el az irigse-
get, köuessac, az szereteteret, iariac
el az feiedelmec az ő tistekben ir-
czanac ky az orzagbol midē tistata
lālagor bűntessac meg az bűnőseket
Haezeket miuelic kesegnek kül

I ij szeren-

berenczeleg lesíne, az isten el ver-
szi, az poganiokat rollunc, az mi
orzagunkat meg aggia, nem fe-
lunc az vran, az pogan fegyuer-
től, nem felunc rabfagtul batran
nyugatunc agyunkban, az mi őrdc
segeinketis birhattiuc.

Hogy ha penig meg nem terunc
ennelis nagioberenczetlenfe-
get hoz reanc, az mi keues orza-
gunkban vagion aztis, az pogan-
nac aggia, mi magunkat felesége-
stől gyermekestől, el vitet rabfagba
vagy le vagat, es eckeppen, az si-
doknal semmiuel nē lezunc alab va-
loc kic mind ez vilagō vralatosoc

Azert mongia az isten, Ha akar
Es. 1. iatoc es engemet halgarandotoc
az földnec iauat esítec, ha penig
nem akartoc engemet halgatni es
engem haragra inditotoc az fegy-
uer

uer emesit meg titeket.

Terietec en hozzam es nē fordí- **Hic. 3.**
tō el az en orczamat tölletec, mert
sient vagioc en es nem mind őrdc-
keharagozom.

Metellietec kőrnől magatokat **Hic. 4**
istēnec, es az ti siuetecknec, rus-
gar vegietec elhog az en haragō fel-
ne gerieggie, es ne legie ki el oltia

lobbiczarotoc meg az ti vtaito **Hic. 7.**
kat es eletereket es lakozom vele-
tec. Hogy ha meg lobbirtiatoc v-
raitokat, ha igaz tőruent szolgálta-
toc, aruac es őzuegiec ellen nem
patuarkottoc, attatlan vért nem on-
toroc idegē isten vran nem iartoc
lakozom ti veletoc ez földön mel-
liet az ti attaitoknac attam.

Ha nem halgatnac engemet ky **Hic. 12.**
giomlalō es el vesitē ez nézetseget.

Ha meg teer az en nepem, az ő **Hic. 13.**

I iij bunc-

124

bűneből, el változtatom az gonosz
melliet & ellene gondoltá vala. Ha
peniglen, gonosz czelekedic en é-
lőtte, el változtató az iot melliet gő-
doltam, vala hog mielliec velec.

Hier.
aa. 26. Szolgaltassatoc iteletet esigassa
got, es szabadiczatoc meg az szegér,
az patuarkodonac kezéből, Idege-
neket, aruakat es őzuegieket meg,
ne ronczatoc es meg ne haboricza-
toc, hamissan, es artatlan vert ne on-
czatoc, ha ezt miellitec szerencze-
sec lesz nec az ti kyalitoc kicvlnec
az Daidnac székiben, hog ha penig,
ezt nem miellitec, eskessém az en i-
sten segemre, hog elpusztul ez varas.

Trc. 3. Teriunc az istenhez, emelliuc fel
az mi szueinket es kezeinket az i-
stenhez az egbe, mi vetkeztunc, mi
voltunc engedetlenec, azért te né
engettel mi nekunc, ellenünkbeve-
ted

ted az te haragodat, meg őltel, min-
ket es nem engettel.

Azt mongya az isten terietec en **100. 2. 2**
hozzam tellies szuetez szerint, bört-
lesben es Syralomba, es metellitec
az ti szuetez es nem ruhatokat, es
terietec az ti istentekhez, mert ke-
gyelmes es irgalmas es el, változta-
tia az gonosz.

Terietec en hozzam es enis ti **Zac. 1.**
Mat. 3 hozzatoc rerec.

Azt kyalcia keresztes lanos, tar- **Mat. 3**
czatoc Penitenciat mert immar az
feyse az fanac gidkerere vetretör,
es minden fa vala mely io gyümöl-
czöt nem terem ky vagatic.

Christus azt kyalcia, Tarczatoz
Penitenciat mert mind el kel ves-
netec.

Ezekből meg tecczic hog mi va-
gyunc

I iij

126

gyunc okai hogy az isten ez ideig
el nem vőtte rolone az poganiok-
kar. Mert ha penitenciat tartottunc
volna, el vőtte volna isten az ő ha-
ragiat. Ne bizzunc azért az mi nag
es hires neues nemzetsegünkhez,
mert ha az isten az Sido nemzetseg
nec nem engedet minekűnc inkab
nem enged. Ne bizzanac az vrac
az ő nagy vrasagokba es nemzets-
gekben, mert ha az Ieonias kiralrul
azt monda az isten, hogy az kyrali
ha gyűrdie volnais az ő vyabā mind
az által el veti, sockal inkab bizon
ha az Magyar feiedelmec az isten
vyaban gyűrdie volnanakis el ver-
tetnec.

Hier.
22.

Annac vrāna ezis búkség hogy
az istennec eijel es nappal kőniő-
regiūnc hogy vegie el haragiat ro-
lunc, rontia meg az poganiokat, ag-
gya,

gya, az mi regi szabadtságukat, Mint
regentem az Prophetac kőniőrgör-
tec. Kiket mies kőuethetűnc, es el
hetűnc azon kőniőrgessel.

SZENT DAVID K Ő- niőrgese az ellenseg ellen.

VRisten be iőttec az Poganioc ^{Psal.}
te az, őrdksegedbe, meg fertez ^{78.}
tettec, az te őentēplomodat,
Az Ierusalem el pusztitottac, az te
őolgaidnac resteket vőttec az égi
madaraknac es az te őenteidnec ta-
gokat az kegietlen vadaknac. Ki on-
tac az ő véreket mint az vizet Hie-
rusalem kőrűl es nem valaky, el te-
metne őket. Vagiunc immar őida-
lő az mi őomsőedinknac es czűfsag
azoknak kie kőrnyőlűnc laknac.

Miert haragőol vristē mi reanc
mind őrdcke, miert geried reanc

I.v. az

128
 az te haragod mint az tűz, fordic-
 czad az te haragodat az poganiok-
 ra kic teged nem esmer nec, es az
 orzagokra mellic az te neuedet se
 czegul nem hyiac mert meg ettec
 az keresztenseget, es hazat elpuszti-
 tottac. Ne emlekezzel az mi regi, al-
 nok saginkrol, hamar az te irtalma-
 sag id vegienec elöl, mert segieniek
 kelsttunc. Segely meg minket mi,
 szabadito istenunc az te stert neued-
 nec diczesegiert, szabadicz meg
 minket, legy kegyelmes nekunc, az
 te stert neuedert, hogy ne mogyac
 az poganepec hol vagio istenunc.
 Ielentess ec ky minden nepec,
 kdzr mi semeinc elöt, az te szolgai-
 dert valo bozzu allasod mennienbe
 te elödbe az segen foglioknac fo-
 hazkodasoc, az te hatalmassagoc al-
 tal mencz meg, azokat az kic halal-

ra rar-

129
 ra rartarnac. Es fizes meg az mi ellö-
 ginknec het keppé kic tegedet boz-
 zontanac vrsten. Mi penig kic te
 nepeid vagyuc neked halat adunc
 es nemzetsegröl nemzetsegre az te
 neuedet hirdettiuc.

AZ IOEL PROPHETA

igyen köniörög.

K Eduesi vrsten az te nepep nec
 es ne aggjad az te öröksege-
 der gialazatra, hogy vralkog-
 gianac s raitoc az poganioc. Miert
 mongiac, az poganioc hol vagion
 az s istenec.

AZ DANIEL IGIEN KÖ Dan. 9.

niörög Babylloniaban.

V Ramistē nag esrettenetes iste
 ky

130
 ky meg őnzéd az te ſőuecczegedet
 meg tardod irgalmaſſagodat az oc
 ellē kie ſeretnec tegedet, verkez-
 tunc, alnokſagot czelekettunc, go-
 nozul czelekettunc, te ellened ru-
 ſakottunc, el tauoztunc, az te pa-
 ranczolatittul. Nem engerttunc az
 te ſolgaidnac, az Prophetaknac
 kie ſoltac, az te neueddel az kyra-
 lioknac, az ſeiedelmeknec, az mi
 atyainknac es mind az kőſſegnec,
 te neked vram igallag, minekunc
 penig az mi orczanknac pyrulaſa,
 mi keppen moſt meg tecczic Ieru-
 ſalemnec lakofin es az Izraelē mind
 az kie itt vадnac mint penig azo-
 kon kiker mezze földre vitettel, az
 ſbűndkert. O Vram iſten mi ne-
 kunc az mi orczanknac pyrulaſa,
 az mi kyraliunknac es ſeiedelmünk
 nec, es az mi atyainknac. Mert
 vet-

131
 verkeztunc te neked. Az mi vrunk-
 nac es iſtenünk nec irgalmaſſag es
 kegielmelleſeg, mert el tauoſtunc ſ
 tőlle. Nem engerttunc az mi vrunk-
 nac iſtenünk nec ſauanac, hogy iar
 nanc az ſ törüenieben melliet a-
 dor mi előnkbe az ſ ſolgai által
 az Prophetac által. Az Izrael, az te
 törüeniedet meg ſegte es el hai-
 lottac nem engeduen az te beſe-
 dednec, Azert iūr mi reanc, az a-
 roc es eſkőues mel meg iratot, az
 Moſefnec, az te ſolgadnac törüe-
 nieben. Mert verkeztunc, be tellie-
 ſitette, az ſ beſedet melliet mon-
 dot vala, mi raytunc es az mi by-
 rainkon kie minket iteltenec, eſte
 anc hozta az veſedelmer mely nē
 volt ég alat mint meg vagion. ir-
 uan az Moifeſnel. De vram iſtē ker-
 lec tegedet fordullion el az te ha-
 ragod

132 ragodmiroluc. Mert az mi bűnein
kert, es az mi atiainknac bűnkert a
dattunc gialazatra. Mostan halgasd
meg az te szolgadnac kőniörgeset,
haicz le az te fideidet es halgas meg
nyisd, meg az te bemeidet es lassad,
az mi puztasagunkat, es az te varaso
dat, mert nem az mi igassagunknac
bizodalmanban kőniörgünc neked
hanem az te nagy kegielmességed-
ben, halgas meg vram, keduez vram
fegielmezzel hozzanc ne kesedel-
mezzel, az te bent neuedert, mert
tied az varas, tied az nepis.

Es illiē kőniörgeseckeles czekhez
hasólatosockal elhetünc, mikor istē-
nec kőniörgünc, az pogā törököc el
lē niomorult orzagnac szabadulasert

Hogy ha penig, az isten, az ő se-
giczegeuel kesendic, nem kel kec
czegbe esnűnc hanem annal inkab

[fel]

133 fel kel emelkednűnc hűt nec es re-
mēség nec általa. Mít az Prophetac
intenec ez mōdasockal, Variad az ^{psal. 26}
istent, legy erős, es bator, es esmeg, ^{Esa. 30.}
Az ti erőstegtec legiē czēdessegbē ^{Thre. 3}
es remēssegbē, es esmeg, io az isten-
nec szabaditasat varni czēdessegbē.

Mely mondasokban erre inte-
tűnc hog haborusaginknac ideiē ne
szugoggiūc isten ellen, hanē bekes-
seges es czēdesec legiūnc es var-
iac az meg szabadulast, es annac v-
rāna az öröcke valo bodogsagor,
melról az bent Peter azt mōgia hog
el nē veszt, meg nem fonniad, hanem
tarratic mi nekűnc, az menyorzag
ban mely meg ielentetic ackor, mi-
kor az istēnec fia az Christus Iesus
meg ielēnic, az az, mikor el id itil-
ni eleueneket es holtakat, etc.

Amen. Finis.

Maso-

M A S O D I C K Ó N Y V.

Miczoda Ie

GIEKBŐL ESMERIVC

meg az Istenec itiletinec
közeli való voltat.

A Z Iesus Syrach az 8 könyvben
azt mongia. Mindenekbe, az *Eccle. 7*
mit czelekedel es az mit fo-
lasz emlekezzel meg az te vtolso o-
radrol es soha nem vetkezel. Az Sa-
lamonis azt mongia, hogy Iob em-
bernec az syralomnac hazához men-
ni, hog nem mint az örömnec haza *Eccle. 7*
hoz, mert annal minden ember inte-
tic az 8 halalarul, es az élő ember
gondolkodik arrul, mi köuérkezic
8 icaya.

Ez mondasokból meg tecczic,
hogy az embernec felette igé haz-

K nos

136

nos dolog ittez világon eltebē, min
den czelekedetīnec közötte meg
gondolni az ő vtolfo orayat, az az,
halalat, hogy meg gondoluan, ezt
hogy meg kel minden embernek,
az termelētnec adoslagat fizetni
vigiazzunc szorgalmatoson es az
mint az bölcz mongia vgy ellyūnc
mint ha holnap meg halnanc. An-
nac okaert reytetet penig el az ha-
lalnac oraiais mi tölūnc, hogy
mennel bizontalanosbac vagyunc
az mi halalunknac oraiaul annal
szorgalmatosban vigiazzunc, es min-
den oraban az halal, az mi fülūnk-
ben szengien.

Az szent iraspenig tanu bizon-
sagot teszen arrul, hogy akar mel so-
kat ellyūnc mind az által meg kel
halnunc, földé kel lennūnc.

Rom. 3. Az isten azt mongia Adamnac
földé

137

földé kellenned, mert földből való
vagy.

s Noha kilencz szaz harmincz, eztē
deig ele, mind az által meg hala.

Az Samuel azt mongia az kyra-Sam. 4
liokrul irt kőnben, mindiaian meg
halunc es mint az viz, azonkeppen
el omlunc.

Az Daudis azt mongia, kiczoda Psal. 88
az ember, az ky el, es meg nem hall.

Az gazdag emberis azt mongia
vala, en lelkem soc io takaruaniod Lk. 12
vagion egiel, igial, niugoggial. Az
isten azt monda neki, bolond em-
ber ez eyel meg keric az te lelke-
det te tőled.

Szent Pal Apostalis azt mongia, Ebr. 9
hogy el vegezet dolog ez hogy min-
den ember meg hallion.

Noha annac okaert igē keserties
K ij az ha-

138

az halál azoknac, es igen nehezen
 benuedic mikor az halalt emletric,
 az kic ez vilagfiai, az kic es vilag-
 hoz köttec magokat, es ez vilagon
 nagy keduekre, gyöndörösegekre el-
 nec mint az bölcz mongia, o halál
 meli keferő az te emlekezeder, az
 ollian ember nec, az ky nagy gyöno
 rőseggel, nagy bodogsaggal, es min-
 den gond nélkül el. Mind az által
 vgian meg kel mindennec halni,
 mind gazdagnac, vraknac, kyraliok
 nac, es mind begenieknec. Az ha-
 talmas Alexander megholt eckep-
 pen Iulius, Augustus es minden ha-
 talmaloc.

Az keresztienek nec bizon nem
 felelmes az halál. Mert nem halnac
 meg hanem czac niugosznac, az
 föld nec poraban laknac, es az fel-
 tamadalsnac vranna, az öröc bo-
 dogsfagot veszi. Mi-

Eccle.

4.

Isa 25.

139

Mikeppen azért halálul való em-
 lekezet hasznos, azonkeppen az fel-
 tamadalsul es az istennec iriletiről
 való emlékezet mondhatatlan igen
 haznal mind az hyueknec mind pe-
 nig az hytetleneknec.

Az hiueknec azért hasznal, hogy
 vigasztalst vegienec, es el higgiec
 hogy noha mostan nagy nyomoru-
 sagban vadnac, mind az által ieuē-
 dőbe azoktul meg szabadulnac, es
 nagy bodogsagba lesnec, tuduan
 ezt hog az ky azt montra nekie idő-
 uetec hozzam mindniaian, kic meg
 terheltetteden meg könnyekite-
 lec, vgian azon leszen az itelő biro
 mint ő maga mongia. Az attya az
 iteletet atta az fiunac. Az Christus
 is mikor azt mőgia. Mikor latti atoc
 vgy mond hog ezec be telliesednec
 emellietec fel az ti feieteket mert
 K iij közel

Mat 11

Ioh. 5.

Lk. 11.

140 közel vagion, az ti valtságoc, Arra akar inteni, hogy mikor ertyűc az iteletnec közel való voltat, örüendezzűnc, mert meg szabadulunc

Az hitetleneknec arrahaznal, az istennec iteletinec emlekezeti, hog az istennec haragiatul meg rettenniene es meg terienec.

De az testnec fel tamadafa felől eleitől fogva czuda velekedesec voltanac. Mert voltac ollicac kic azt montac, hogy semmi fel tamadas ninczen, hanem az emkerec mint az oktan allatoc el vesnec mint testestől lelkestől. Illienec volrac az Epicureusoc, Sadduceusoc, es Stoicusoc kikről. Szent Lucacz emlekezic.

Acto Nemelliec azt mondottac, hogy
17-23. vagion fel tamadas de lelki meli
immar meg lör, akkor tudni illic, mi
kor

141 kor az bűnből fel tamattűnc. Illienec voltac az Hymeneus es Phy-2. Ti. 2 letus kikeről, az Szent Pal emlekezic.

Nemelliec azt montac, hogy az lelec meg marad ez halalnac vran-na, de azt test soha fel nem tamad.

Voltac ollicac kic azt montac, hogy az lelec, az testel eggiüt meg hal de az testel eggiüt esmer fel tamad.

Ezec közzől az kic azt mondottac, hogy ninczen fel tamadas, Az istennec itiletitis tagattac, mert az ky tagaggia az fel tamadast, tagaggia az itiletitis.

Azert minec elötte az isten itiletinec bizonyos voltanac meg bizonyitafara mennene, annac elötte az leleknec halhatatlan sagatul, es

K iij

az te-

142
az testnec fel ramadasarul egy ne-
han bizonyagor hozunc.

Mat. 22 Az istē hiuattatic Abrahamnac,
Isaknac, es Iacobnac istenenec. Az
isten penig nem istene az meg hol-
taknac, az az, azoknac az kic nincze
nec, hanem az eleueneknec, az az,
azoknac az kic vadnac. Azert Abra-
ham, Isac, es Iacob elnec, de testben
nem elnec, haat lelekben elnec.

Luk. 23. Christus azt mōgya az toluainac
mā en velē leelē Paradisumban. De
az nap sem az Christus sem az tolu-
uay Paradisumban nem voltanac te-
stben, mert el temettetēnec, haat le-
lekben voltac, es el nem veszet volt
az toluaynac lelke, meg sem holt
volt, noha testbe meg holt volt.

Mat. 10 Christus az tanituanioknac azt
mōda. Ne fellietec azoktul kic meg
ēlnec

443
ēlnec testben de lelekt en meg nem
ēlhetnec.

Szent Istuan az ē lelket az Chri-
stus Iesus kezebe ayanlia, haat nem
holt meg lelekben.

Szent Pal azt mongya, keuanoc
meg halni es az Christussal lenni.

Moses beēelle Christussal az
Thabor hegien. Azert noha Moses
meg holt testben, de lelekt en meg
nem holt. Ezekbōl meg tecczic im-
mar hogy hamis azoknac ertelmec
kic azt mongyac hogy az lelec meg
hal mint az test.

Menemō allapatban legienec az
lelec mind ez oraig melyben az te-
st el es meg eggye leēnec, arrul czac
vgy űolhatunc az mint az iras űol.
Az bōlez ezt mongya. Az igazak-
nac lelkec istennec kezében vad-
nac Szent Pal igy űol. Keuanoc Chri-

K v stuf-

144 *Phi. i.* stussal lenni. Szent David azt mon-
gya, te kezedbe ayanlom lelkemet,
Psal. Christus az toluainac azt mongia
30. hogy Paradysumban leszen Lazar-
Luc. 23 rul az iras azt mongya hogy Abra-
Luc. 16 ham kebeleben viteter az gar dag
penig pokolbā temetteter, Az bōlcz
Sa. 4. esmeg azt mongya, ha az igaz em-
ber meg hal hyűségben leszen.

Touabba hogy az lelec az testel
esmeg eggie legien, az az, hogy az
test fel tamaggio errőlis nyulā valo
bizonsaginc vадnac. Iob Pattiar-
10b. 19 cha azt mongya, rudom hog az en
meg valto istenem el, es az vīdso
napon az földből fel tamadoc, es es-
meg az en bōrōmmel kōrniul vere-
tem es ezen testben meg latom az
istent.

Esai. 26 Esaiasnal azt mongya az isten az
megholtaknac serkennietec fel es
δruen-

δruendōzzetec kic lakoztoc az
földnec poraban.

Christus azt mongya. El id az o-
ra mikor halliac az istennec fianac 10b. 5.
sauar, azoc az kic az koporsóban
vадnac es fel tamadnac.

Esmeq azt mongya Christus, mi *M att.*
kor el id az ember nec fia az δ di- 25.
czōsegeben, es mind az bent An-
gialoc δ vele, ackor vl az δ diczō-
legenec, bekiben es mindē nepec
δ előbe gyūlnec.

Szent Pal Apostal azt mongya.
Az Christus onbolassal, es Archan- *1. Tess.*
gialnac sauauual, es az istennec trom 4.
biraiaual le szal, es az kic Christusbā
meg holtac, azoc előzzōr fel tamad
nac. Annac vtanna mi kic eleuenec
lezūnc el ragattatunc azockal egie
tembe az kōdbē eleibe.

Esmeq

146 **2. Cor.** **15** Esmet azt mongya **s**zent Pal, ha
Christus fel tamadot mies fel tamadunc, ha **&** fel nem tamadot mies nem tamadunc fel.

2oh. 6. Christus azt mongya, en fel tamadom azt az vtolso napon.

Az mi hitünk nec vallasabannis azt mongyuc, hissem az rest nec fel tamadasat. Annac okaert mely bizonnial hizzuc hog meg halunc oli bizonnial higgyuc hogy fel tamadunc, es az nagy bironac az Christus Iesus nac **s**zeky eleibe kel allanunc hog mindē czelekedetünk röl **s**amot aggyunc.

Miczoda az itelet.

A Z Isten nec Itelet i az mikor az Christus Iesus el id nagy dic z **s**egben es hatalomba Angyeli **s**ereg-

sereggel, es mind az iokra, mind az gonozokra az **&** czelekederec **s**erint sentenciat mond, es az iokat, az **sr**dc eletre hya. Az gonozokat koldi az **sr**dc pokolra.

HAN FELE ITILETI vagian az Isten nec.

A Z isten nec iteleti ket fele, az eggic keualkeppen valo. Az masic kdzonseges keppē valo.

Keualkeppen valo iteletinec mō *Iudici*
giuc azt mikor, az **&** bozzu allasana *um D-i*
nac haragiabol az bündsöket meg *specialo*
bünteti, mint az **s**zent Pal mongia, *Ebr. 13*
az isten vgy mond meg iteli az pa- *Gen. 7:*
raznakat. Eckeppen az eld vil- *Gen. 19*
gor dzon vizzel el veszte. Sodomat *Exod.*
Gomorat minden tartomaniaual *147*
egybe kēkdues tūzzel emeszte meg. *Pla-*

148
Exod. Pharaho Kyralt az véres tengerbe,
 14. veszte. **Coret**, **Darant**, **Abyront** az
Num. földel niclete el. **Herodest**, az fer-
 16. geó euec meg **Az Iezabelt**, az ebek
 12. keletete meg. **Moltannis halliuc** es
 4 **Reg.** latunc illiē rettenes es vndoc ve-
 9. szedelmeket, melliec nem egyebéc
 hanem istennec iteleri, es az kőuet,
 kezendő őrdc veszedelemnec ie-
 lensegei.

Rom 2. Hogy penig néha az hitetlenec
 2 **Pet. 3.** bodog eletet élne ez vilagon, ez
Ezech az istennec hosiú ideiglen valo tū
 33. resből vagion ky nem akarna az
 ember nec veszedelmet, hanam hog
 meg térné, es élne, de mennel to-
 uab varia az hitelent annal rette-
 netesben veri meg vegre.

Iudici Közönseges iteleri az istennec
 um ge-
 neralc. az, mellic az testnec fel tamadasa-
 nac vtanna meg iteli mind az iokat
 mind

149
 mind penig az gonoszokat, az iok-
 nac őrdc eletet ad, az gonoszoknac,
 penig őrdc karhozator.

Ezt az iteletet, noha sokan tagag-
 gyac es né hiszic kiualkeppen az oc-
 kic it ez vilagon, mind isteni fele-
 lő nélkül élne mint az által bizó le-
 sően az, istēnec iteleri, bizon le testi
 ecczer, az istēnec fia az ő itelő be-
 kit, kit minniaian meg latunc. Azok
 nac penig az kic azt nem hittec es **Dan. 7.**
 istentelenségben es testi barosag-
 ban éltene, leső őrdc veszedelem.

Ezt megkel bizonitanunc sient
 Irasbol. Az isten azt mongya Cha- **Gen. 4**
 imnac, ha iol czelekedel, kedues le-
 sően isten előt az te aldozatod, ha
 penig gonoszul czelekedel az tūn
 előtret lesően, az az, noha az te tū-
 nőd eg ideig büntetef nélkül lesően,
 mind az által bizon meg büntetie
 vege.

150

vegezetre, ha ez vilagon nem, de az
mas vilagon meg büntetic.

Ez nylyan valo mondas, mert
azt mongia, az isten, hogy ha az
bűnbünteres, nélkül maradis, de
azert meg büntetic.

Az isten, az bűnt nem szereti.
Azert soha azt büntetes nélkül nem
haggia. Iol lattiuc penig, hogy soc
bűnűknec it ez vilagon nagy elő
menetec vagion, vgian nem büntet
nec meg ez vilagon, ebből az kö-
uerkezic, hogy vagion istennec ite-
leti közönleges melliel meg itely
azokat.

Touabba az isten, az ő valasztott
rainac minden ior iger. Ez penig
nylyan valo dolog, hogy ez vila-
gon minden fele nyaualianac es
bodogralásagnac alaya vettettűnc.
Ebből is az köuerkezic, hogy meg
fizet

151
fizet minekűnc az iteletben, haat az
istennec vagion iteleti.

Sent Pal azt mongia, te az te *Rom. 2*
kemenfeged szerint gyűtez magad
nac haragot az haragnac napiara
es az istennec igaz iteletinec ky ie-
lentesenec napiara ky meg fizet
mindennec iutalma szerint.

Sent Peter azoc ellen ir kica: *Pet. 8.*
ragaggia az istennec iteletit, es azt
mongia Ezt ruggiatoc, hogy az v-
rolso időben lesűnec, isten Karomlo
emberce, kic az ő tulaidon ketian-
fagoc szerint iarnac es azt mongiac
hol vagion az istennec iteleti, az i-
dőtől fogua, hogy meg holtac az
atiac mind igy vagion ez világ, etc.
Az vtan azt mongia, az istennec
napia el idő mint az Or, mellien az
egec el mulnac, az elrető allatoc
meg oluadnac az föld es minden

L földi

152 *Ioh.* 5. allat meg eeg. Christus azt mon-
gia, az atya nem itel senkit, hanem
minden ítéletet az fiuac ador.

Math. 25. Esmet azt mongia mikor el ís
az ember nec fia az ő diczőségébē,
es mind az Angialoc ő vele akkor
vll az ő diczőségenc bekiben, es
gyűlnec ő eleibe minden nepec.

Acto. 5. Az Angialokis azt mongiac, az
Galilea belieknec, mit neštec az
eegbe. Ekeppen ís el itelni, mi-
keppen latatoc őtet fel menni. Ec-
keppen, Acto. 10. 17. Sent Pal. 1.
Thes. 5. 2. Thes. 1. 2. Tim. 4.

Math. 23. Az hitnec vallasaban azt mon-
giuc, Onnatlesen íduendő itelni
cleueneket es az holtakat.

Christus ő maga az sentenciatis
meg mongia, melliel mind az iokat
mind az gonoszoikat meg iteli. Ís-
uetec el vgy mond en atyamnac
ada-

aldorrai, biriatoc az orzagor mel
az vilag kezdetitől fogua kešítetet
nektec. Mert chezem es ennē ada-
toc, šomiuhozā es innem adatoc.

Az hitetlenec sentenciaia ez,
Mennietec elatkozta, az őrdc tūš
re, mel meg czínaltator, az őrdög-
nec, es az ő Angyalinac. Mert c-
hezem es nem adatot ennem šom
iuhozam, nem adatoc innom.

MIKOR LESEN AZ

Istennec ítéleti.

MIkeppen az halalnac napiat
es oraiat semmi keppen nem
tudhattiuc meg Azonkeppē
az istennec fianac el íduetelit nem
tudhattiuc. Azert mongia, az Chri-
stusis šoluan az íteletnec napi-
rul.

L ij Az

Marc. Az napot vgy mond senki nem
13 tuggia, meg az istennec Angialijs,
 sem penig az fiu hanē czac az atia.
1. Thes. Szent Palis, szent Peter, es szent
5.
2. p. 4. Iano, az mennie i larafrul itkőnue-
3. ben, hasonlittiac, az istennec fianac
Apo. 3. isuetelinec napianac bizontalan
 voltat, az ornac el isuetelinec o-
 raianac bizontalanfagához.

s Noha semmikeppen nem tud-
 hattiu az iteletnec napiat, oraiat,
 hetet hauat esztendeit, mind az al-
 tal soc bizonios iegiekből esünkbe
 vehettiuc, hogy az istennec fianac
 napia czac az ayto eldt, az az, selet-
 te igen közel.

MICZODA DOLGOK-
 bol es iegiekből esmeriuc meg
 az istennec iteletinec
 közel voltat?

Mint

Mint annac eldtte mondoc sem
 mi keppen az istennec iteletinec
 ideiet meg nē tudhattiuc, bolōdoc
 annac okaert azoc kie bizonios
 eztendőt tulajdonitnac annac es
 azt mongiac, hogy egy vagy keert
 eztēd mulua az itelet meg lesen,
 mind az által vadnac bizonios ie-
 lensegec mellickből nyluan meg
 tecczic, hogy ha közel vagy meß-
 se legyen. Azokat az ielensegeket
 meg iriuc es ielentiuc.

Első legy.

Az szent Illies Propheta, az 8
 haza nepet tanította vala soc dol-
 gokra. Azoc kōzdt erreis meg ta-
 nitotta hany eztendeig allana fen
 ez vilag. Mert azt monta.

Hat ezer eztendeig all ez vilag.

L iij Keert

*Vatici-
mü E-
lie pro-
pheta
de an-
nis mü
di.* Keet ezer esztendeie vres leszen.
Keet ezer esztendeie törüeni alatt.
Keet ezer esztendeie Messiasse.

Ebben ez mondasban nyľuan
meg mongia az Illies Propheta, ez
vilagnac ideiet. mongia penig hat
ezer esztendő nec. s Noha ketelked-
het nec az ember ebben, mind az
altal hinni valo dolog, hogy az istsē
illien sient ember nec (kit annira
4. Reg. s eretet, hogy vgian eld testben el
2. ragatta menniorzagba) meg ielen
tette ez vilagnac ideiet.

*Duo
millia
inane.* Annac okaert mongia penig az
elsd keet ezer esztendöt vres esztē-
dö nec, mert anny ideig nem volt
az istennec irt törüenie az emberi
nemzetseg közdöt, hanem volt az
istennec törüenie ezac az terme-
zet-

zetbe. Mert azt meg az elsd terem *Rom. 2*
tesben be oltotta vala az emberbe.

Vagy penig azért mondatie v-
res esztendő nec, Mert az Babylo-
nianac rakala eld az emberec
nem oszlottac vala igē meg, es nem
foglaltac vala anny tartomanio-
kat mint az vtan. Nemelliec mon-
giac, hogy vres nec neüesztetic a-
zert mert, akkor az Anya sient egy
haznac bizonios helic nem vala es
az Anya sient egy haz az poganiok-
tul el nem szakasztatot vala. Bi-
rodalmok is nem valanac meg ac-
kor ollian modon mint az vtan, az
Monarchiakban.

Az, Mafic ket ezer eztēdö mōdatic *Duo
millia
lex.* törüeny alatt lenni, mert az törüen-
nec ky adasatul fogua mind Chri-
stusig, vgy mint ket ezer eztendö
vagon.

L iij Azert

158. Aert mondaric penig tőuen a-
lat lenni, mert Mofestul fogua Chri-
stusig az Sidoc voltac tőueny alat,
arnyekban. Mofes nec tőruenienec
kőteleben, es az Anya sient egy haz
czac egy nemzetsegeben sioritatoc
valatudni illic az Sido nemzetsege-
ben. De Christus sūletese vran
meg sīabadulanac mind azoktul, es
az poganiocckalis kőzōlletenec az
isten igereti

*Duo
Millia
Mesi
as.* Az harmadic keet ezer monda-
tic Mesiase nac, mert az meg igeret
Iesus Christus az Mesiase az harma-
dic keet ezer eztendō ior el, es hirde-
tic mind az itelerig napiaig. Cor. ii.

Ha immaron meg sīamlalod, az
eztendō sīamot vilag kezdetitől fog-
ua ez ideig ideg, nē soc hoia lesien
az hat ezer eztendō nec.

Ez

EZ VILAG EZTEN

deienec sīamlalasa.
Adamtul fogua Noenac sūlete-
seig. vagion. 1056. eztendō. 1056.

Noe sūlte az 8 három fiait mikor
volna, 500. eztendōs. 500.

Az vran lesien az 8zōn viz sīaz
eztendōuel, Anno, 100. Az 8zōn,
viz volt eztendeig. 100.

Az 8zōn viztől fogua Abraham-
nac sūlete seig vagiō, 295. eztendō. 295.

Abraham ky budosec Caldeabol
mikor volna hetuen 8tt eztendōs. 11.

Abrahamnac budosatul fogua,
az Sidoknac ky iūetelekig len, va-
gion eztendō, 430. Mert az Sidoc
fogfaga ackor kezdetet, mikor A-
braham Aegyptomba budosec. 12.

Mofestől, az Sidoknac első had-
nagyoktul fogua Saulig. vagion.
396. eztendō. 396.

Saul 6.

7. libi Saultul fogua az Babylloniabeli
Regum fogzagig vagion 516. esztendő.

70. Az Babylloniabeli fogsa volt 70.
Mic. 25. esztendeig. Az vta meg szabadulnac.

29. Az Persiai birodalom volt szaz
kilenczuen egy esztendeig.

Alexander birodalma volt heet
esztendeig.

Alexander halalatul fogua az
Machabeusoknac birodalmokig-
lan szaz negyue hat esztendő vagio.

Az Machabeusoc byrodalma
volt szaz huzon kilencz esztendő.

Herodesnec birodalmanac har-
minczadic esztendeiben születec
Christus.

2562. Christus születesetől fogua va-
gion esztendő. 1562.

Ha mind ezeket az esztendőket
egybe samlalod teszen, öt ezer öt
szaz öt esztendőt nemellicc penig
többet samlalnac, de ha czac anni

az esztendő sam, az mint mi sam-
laltuk is, nem sockal vagion több hya
az hat ezer esztendő nec negy szaz
esztendő nec. Az sent Illies penig
esztis hozza atta volt, az ő iduendő
mondasahoz, hogy mind azoc az
esztendőc nem tellesed nec be az
valas rottrakert, hanem meg rövidi-
ternec mint Christusis mongia.

Masodic Ielenseg.

Az Nagy Nabugodonor ez
föld nec birodalmirol es az
Christusnac születes nec es
teletre valo iduesenec ideieről la-
tor vala almot, Lata egy nag embert
kinec az feie vala tista Aranbol,
az mellie es az keet karia ezüst va-
la. Az hasa es agyeka reez, az sara
vas, Az laba vassal es farral vagy
czereppele elegy.

162
Es ez akkor mind addig mignē egy
magas hegyről keznelkől fel fey-
tetet kő alá szal, es az nagy ember-
nec vasból es czerebből való labat
meg rontia. Meg romol az vas, az
czerep, erős. Arany, es ezüst, es ol-
lianna lőnec mint az nyári sűrő
nec polyuaia melliet az szel el hany-
es el fuu. Az kő pedig, az mel, az
nagy embert agyon veri, neuke-
dic egy nagy heggie es betölti, es
földet.

Az Daniel ezt magiarazza a
kyrallnac illien modon, te vagy vgy
mond az Arany fű. Te vtannac
tamad mas birodalom az te biro-
dalmodnal alab való. Az reez Pel-
dazza az harmadic byrodalmot, az
negiedic birodalom leszen erős
mint az vas, es mint az vas, minden
meg ront, ackeppen es minden
meg ront.

Hogy

163
Hogy pedig az laba, es az laba-
nac vyai vasból es Czerebből va-
voltac, az peldazza, az birodalom-
nac ket rezre való szakadasat, mel-
nec egy része lezen erős, egy re-
szet erősrelé, es hogy socfele nem-
tersegec egielednec az negiedic
birodalomba, de semmi erős barac-
czag nem lehet közöttőc. Es ez biro-
dalmoknac ideieben az isten ta-
maszt egy orzagot meli soha elnem
vees, es mas idegen nepnec nem
adatic, es ez orzagokat meg ron-
tya, az pedig öröcke meg áll.

Azt mongia, az Daniel ez ma-
giarazatban, hog negy Monarchia,
az az, negy birodalom leszen ez föld-
ön, az vian Christus el id testbe,
mind pedig az iteleire, Ezec pedig
az birodalmoc immar meg volta-
nac mind. Mert az első birodalom
volt

164
volt az Assíriai birodalom Cyrus
kuralig.

Az másic volt az Persiai birodalom
Cyrustul fogva Alexanderig.

Az harmadic volt az Görögök
Alexandertől fogva Iuliusig.

Az negiedic volt az Romai birodalom
melne kezdő volt az Iulius.

De az birodalom immar kettő
szakadot.

Az birodalomba főc nemzetse-
gec egielettec, mint Törökök, Né-
metec es egiebb főc nemzetsegec.
Kic közt igaz vgian nem lehet
eggielesség es barattiag, mint az
nem feer egyte as czereppel. Az
Christus, eggiec orzagat tudni illic
az lelkit fel epitette nem most.

Luc. 2. akkor keualkeppen mikor Augu-
stus Czaár alatt születec. Az másic

orzag

165
orzagis azért tudni illic az dicő-
seges nem mezze vagion.

Az Danielis almorlat ezen do-
logual, es az ő almat igien beállli.
Latam vgy mond es ime az ten-
gerből negy fenevad is vala ky,
kyc egy mastul külömbözőc vala-
nac. Az első ollian vala mint egy o-
roszlan. Az másic hasonlatos vala
az meduchiez, es annac száiban ha-
rom rend fog vala. Az harmadic
ollian vala mint egy Leopard es an-
nac negy feie vala. Az negiedic
fenevad rettenetes vala. Es ime e-
zenközbe az istennek fia le tőve az
ő székir.

Daniel

Ez negy fene vadis példafira az
negi birodalmot, kinec feie es kez-
dői voltak, Nabugodonozor, Cyrus
Alexander es Iulius, ezoc mind el-
mul-

multac. Az Daniel penig azt mon-
gia, hogy ennec vranna az isten fia
le tefsi az feket, az az, iteletre id.
Azert kecczegnelkül az isten itele
te nem mezze vagion.

HARMADIC IELENSEG

az Christus beszede ből.

Matt.
24. **C**hristus azt mongia, Az na-
poknac vranna, (az az, Hie-
rusalem nec veszedelmenec v-
tanna) az nap meg homaliosodic
es. az hodnac nem leszen vilagossa-
ga, az Czyllogoc le hűlnac az eg-
ből, es az egek nec erei meg indul-
nac. Ackor meg tecczic az isten-
nec fianac ielensege, az egben, es
ackor Syrnac az földnec minden
nemzetlegi, es latti ac az ember nec
fiat el ióni nagy hatalommal es dic-

czd-

ezősleggel. Az fige farul vegietec
hasonlatosságot, mikor az viragoz-
ni es leuelezni fog ruggiatoc, hog
közél vagion az nyar, ekkeppen mi-
kor latti ac, hogy ezec meg lesz-
nec ruggiatoc, hogy közél vagion,
az istennec el ióueteli.

Ezen dologrul azt mongia el-
met Christus, lesznec czudac az *Luc. 21*
napban es az hodban, es az czylla-
gokban, es az földön emberek nec
buslakodasoc, szorgalmatosságot,
kecczegbe es elnec általa. az ren-
gernec habiaynac szugafa miat, em-
berec meg szaradnac, az felelem-
nec miatta, es azoknac varasanac
miatta, az melliec köuetkeznec ez
vilagra. Az egek nec erei meg in-
dulnac, es ackor latti ac el ióni az
ember nec fiat.

Ez mondasokban Christus ad mi

M elünk-

168
 elünkbe egy nehan iegieket mel-
 liekből az íteletnek napjánac el
 közelitset meg esmeriuc. Azt mō
 gia, hogy az nap es az hod meg ho-
 maliosodnac, ezt penig giakorla-
 tossaggal lattiuc, noha s̄inte az íte-
 letnek napiakor lehetseges hogy
 természet ellen valo fogiatkoza-
 soc les̄nec az napban es hodban,
 Annac vranna azt mongia, hog az
 czyllagoc le hulnac az egből ezt
 meg nē lattiuc de az íteletnapjánac
 előtte meg lattiuc. Vagy penig
 azert mongia, hogy az czyllagoc
 le hullanac mert nekūnc vgy tec-
 czic. Touabba azt mongia, hogy
 az emberc meg s̄aradnac az fele-
 lemnek miatta, es azoknac varasok
 nac miatta, melliec k̄duetkezec.

Ezt bizon felette igen meg ke-
 fertettec mert latuan mind ez ege-
 vila-

169
 vilagon valo orzagoknac es kiual-
 keppen az mi orzagunknac meg in-
 dulasar es haborusagar, mindenestől
 fogua el fogiat koztunc, el s̄arat-
 tunc, gondolkoduan arrul mi k̄duet
 kezic. Ez bizonios ielensege az
 istennek íteletinec k̄zel voltanac
 De az Christus minket ezzel vigaz-
 tal, hogy mikor ezeket ez ieletet
 lattiuc, ne fellyūnc, ne essūnc, ket-
 segben, s̄ot inkab fel emeliuc az mi **LUC. 21**
 ferūnc, es higgiuc, hogy k̄zel
 vagion az mi meg s̄abadulasunc.

Annac vranna azt mōgia Chri-
 stus, Menemō vala az Noenac ideie
 ollian les̄en az embernek fianakis
 īdueteli, mert mint az őzōn viznek
 előtte voltanac czac az nagy testi
 giōniōrōsegen, őttee, ittac, es
 hazaskottac, mind az napig mel-
 ien Noe be ment az barkaba, es

M ij nem

140
nem vőuec eűekbe magokat mig-
nem el borita őket az őzön víz, a-
zonkeppen leűen az ember nec fia-
nac eli őuetelijs.

Noha az tőb ielenfegegis igen
nyluan valoc, de azoknal ez nyluab
ban valo, mert ha az mostani vila-
got hasonlítod az Noe ideiebeli vi-
laghoz, egy nehan gradussal meg
halatta ez azt, mert ez vilagon soha
vgian nem vralkodot az telhetetlen
seg, kegyetlenseg, fősűenseg, keuel-
seg, reűegseg, tobzodas, irigseg, es
egieb fele istentelenseg mint mo-
stan. Az istennec Euangeliomais
nyluan prędikaltatic. Az bűnőűc
dorgaltatnac es inter nec peniten-
ciara mint Noe ideiebe, de az isten
nec igeienec semmi bűczőlleti
ninczen. Az bűnőűc vgian nem
ternec meg nem vesűic eűekbe ma-
gokar,

141
gokar, mind addigismignē az isten
nec iriletinec haloyaba eűnec.

Negiedic Ielenseg.

Szent Pal azt mongia. Az űent *1. Tim*
lelec nyluan mongia, hogy az 4.
vtolso időkben nemelliee el űa-
kadnac az igaz tudoman mellől, es
hiűnec az hamis, es czalard lelkek-
nec es az őrdőgi tudomannac, kic
kep mutatassal űolnac, kik nec lelki
esmeretec meg billiegeűteret, kic
az hazassagot meg tiltiac, es meg
tiltnac az etektől melliet isten te-
reműt, hogy hala adassal egyűnc.

Ez mondasban az űent Pal Apa-
stai prophetal az vtolsoűdőről, es
azt mongia, hogy az igaz tudoman
mellől sokan el űakadnac, ez penig
oly nyluan valodolog, hogy mindē

M iij em-

192
ember lattia, mert az isten fianac
tudomania nylyuan p[re]dikaltatic,
de sokan elhaylottac az mellől, ne-
mellieac az Papasagra, nemellieac tő
rőc hűtre, nemellieac Anabaptistac
hűtőkre, es egiebb szantalan soc ör-
dőgi tudomaniokra.

Annac vtanna azt mongia, hog
meg tiltiac az hazassagot emberec
közöt, es az eteltől, mind ezeket lat
tiuc mostan nylyuan az Papa orza-
gaban, Annac okaert ketsegnel-
kül az vtolso vődőben vagiunc, mert
azt mongia szent Pal, hogy az vtol-
so vődőben lesz nec ezec.

Ötödíc Ielenfeg.

2. Tim 3^a **S**zent Palesmet azt mongia, Az
vtolso időkben veszedelmes vő-
dőc lesz nec, mert lesz nec az em-
berc

193
berc magoknac szeretői, fősuenieac
diczekedőc, keuelieac, arkozodoc,
atioknac annioknac engederlenec
halaadarlanoc, hűtőtlenec, szer-
tetnelkül valoc baratsagnelkül va-
loc, paruarkodoc, meretekletlenec,
irgalmatlanoc, ioknac giűlőlősi, A-
ruloc, giőniőrdősegnec inkab, hogy
nem mint istennec szeretői.

Ez mondasban vgy iria meg az
szent Pal, az mostani vilagot, hogy
soha senki iobban meg nem írhatta
volna, mert ez vilag mindenestől
fogua ollian mostan azt mint szent
Pal mongia, neueszi penig az vődöt
vtolso vődő nec mikor azt mongia.
Az vtolso vődőben lesz nec gonoz
vődöc. Azert ketsegnelkül az isten
nec íteletin nem mezze vagion.

Harodíc Ielenfeg.

M iij

Szent

2. *Thes.* **S**zent Pal Apostal esmet azē
 2. mongia, hamar kyne alliatoc, az
 ti értelmekebből, mint ha az
 istennec itiletinec napia közel vol-
 na, Senki titeket vala mimodon
 meg ne czallion. Mert el nem id
 addig az istennec iteleti mig nem
 az hűttel, es az igaz Ania sent egy
 hazzal valo szakadas meg leszen, es
 mig nem meg ielenic amaz gonoz
 el veszet fiu es ellenszeg ki fel magaz
 tallia magat az isten ellen, vgy an-
 nyra, hogy az Istennec temploma-
 ban vllion es mutassa magat isten-
 nec lenni.

Ez mondasban sent Pal Apostal
 azt iclenti, hogy az istennec iteleti
 addig nem leszen mig nem az igaz
 hűttel valo szakadas meg leszen, es
 mig nem az őrög az Antichristus
 orzagat feleppiti. Ez penig nem
 most

most meg vagion mert lattiuc, hog
 az Mahumetnec tudomania ez vy-
 lagnac eggic reszet el foglalta. Az
 Papat esmeg ez vilagnac nagio-
 resze kdueti, ky az isten temploma-
 ban az isten bekibe vlr, es isten gia-
 nant imattattia magat, nagy soc ez
 tendoktól fogua. Annac okaert az
 istennec iteleti nem mezze vagion,
 mely, nap az isten, az d saianac lel-
 keuel meg emezti, es az d diez dse-
 ges el, idueteliuel el törli az Anti-
 christust, az mint az Apostal mögia.

Az sent Ianosis szol ezē dolog-
 rul es azt mongia, fiaim vtolso v-
 dōben vagiunc es mikeppen hal-
 lottatoc, hogy az Antichristus el
 id, mostan soc Antichristusoc vad-
 nac melből ruggiuc es erryuc, hogy
 az vtolso v dōben vagiunc.

M v Hete-

146 Heredic Ielenség.

EZis nyluan valo Ielensége az Christus Iteletinéc közel volta nac. Mert soha ez vylagon az tudomanioc bölczeségec mindenféle dologban, nem voltac ollian bõuõn mint mostan, tekinez el az Deaky es Doctori, render, soha az iras erresnec bölczesége, Görög nielunec, es Sido nielunec, mind penig Deac nielunec erterme illien bõuõn nemvolt mint mostan. Tekinez meg egiebb dolgokban valo bölczeseger, azokbanis meg'latod hogy soha nem volt az külsõ dolgokban valo bölczeseg olliã bõsegefen, mint most, es soha enny soc es vy talaluanioe nem voltac.

Az tudomian es bölczeseg Christus születese elõtt egy ke uessel, igaz illien bõuõn volt. Azis nem egyebet

147 bet, hanem az Christusnac testbe valo iõuetelit ielenti vala. Az idõtõl fogua nemvolt ollian bõuõn soha az tudomanij hanem mostan, mely minden ketsegnelkül peldazza az Christusnac iteletre valo iõuesset.

Az Euangeliomnakis tudomania, es annac magiarazattia, es rostalasa es szorgalmatossaggal valo haniafa vetese soha nem volt ollian igen mint mostan.

Niolczadic Ielenség.

EZ vilagnac allapattia hogy illien igen meg alaztatot. Az természeteknec foliasai külsõ dolgokban, hog illien igen meg fogiat koztac, es trouabba, hogy az idõnec foliasaban czuda valtozasoc vadnac ezekis ielentic az iteletnec
napia;

178
 napianac hamar valo el iſueſer.
 Mind az eg, mind penig az föld vgy
 teczic mint ha meg fogiatkozor
 volna természetiben, az egec nem
 adnac eſſör az földnec Syroſitafara.
 Az föld nē teremt teſtunc raplala-
 ſara valor ollian bőſeggel es gő-
 nőſeggel mint eleb. Az ſac nem
 teremne ollian bőſeggel, Az fo-
 lio vizec nem terētenec halakat, az
 vđőnec foliaſa annyra el változor,
 hogy az telet, az nyartul, es az nya-
 rat az telről alig valazthattiuc meg.
 s Noha mind ezec az mi bűncin
 kert vadnac mertha az iſtennec pa-
 ranczolatában iarnanc, az iſten al-
 kolmatos vđőben eſſör adna, az föld-
 det meg ſyroſitana, ſanto földünket
 ſőlő hegiünket meg aldana, mđ az
 által ezec keſſegnekül mutatiac ne-
 kűnc es elünkbe aggiac az iſten
 itiletit. Ki-

Kilenezedic Ielenſeg.

HOgy mind ez egez vilag illiē
 igen meg indult, illien igen
 fel foror, fegyuerre fel költ,
 egy nemzetſeg az mas nemzetſe-
 get, egy orzag az mas orzagot, egy
 varas, az mas, varastrontia, hogy az
 atia ſiac attiaſara tamadnac, es To-
 uabba, hogy illien ſoc teuelgeſec
 vadnac az Ania ſent egy hazban,
 ſoc haboruſagoc, vizza vonaſoc, ſoc
 dolgoc felől, Mind ezec ielenſegi
 az iſtennec el iſuerelinec.

Mimodon kel magunkat keſſite
 nűnc az itelet napiara.

CHriſtus eckeppen int minket, *Matth.*
 Vigiazzatoc mert nem rug- *24.*
 giatoc mel oraban az ti via-

roc

100
 tőc el iő, hoz Christus erre ket ha-
 sonlatosságot, eggiker az haz biro-
 eberről ky szorgalmatoson vigiaz,
 hogy az or, az ő hazat meg ne assa.
 Az masikat az io vigiazó szolgatul
 ky szorgalmatoson vigiaz varuan, az
 ő vranac meg iőuetelit.

Math.
 24.

Annac vtanna hoz hasonlatossa-
 got az tiz szűzekről kiknek őre-
 bölcz volt, kic az ő lampasokba o-
 lairszertec, es vigiazta az vő le-
 gennec el iőuetelire. Az többi pe-
 nig bolond volt kic az ő lampasok-
 bol ky haggiac alunni az vilagot, es
 az vő legét nem vartac ebren, ezec
 nem mehetnec be az vő legennel az
 lakodalóba, es mikor az ayton ször-
 getnenec azt mőgiac nekíec, biző
 mődő nekíec nē esmerlec titeket.

1. Thes.
 2.

Szent Palis eckeppen int. Ti atia
 fiai nem varroc az szeretsegben
 hogy titeket az iteletnec napia

101
 mint egy Or meg niommaztana, ti
 mindniaian vilagosságnac fiai var-
 roc es istennec fiai, nē az szeretseg
 nec fiai. Azert ne alogiunc mint
 egiebec, hanē vigiazzuc es iozanoc
 legiunc, mert az kic aluznac, eyel
 aluznac, es az kic meg reszegednec,
 eyel reszegednec meg. De mi kic
 az vilagosságnac fiai vagiunc ioza-
 noc legiunc es őltöz zuc fel az hűt
 nec es szeretetnec, mely vassat, es
 sisac helien az vduősségnek remen-
 seget. Mert az isten nē valasztot min
 ket hog haragot szerezuc maguk-
 nac, hanē hog vduességet nieriunc
 az Christus Iesusnac általa ky meg
 holt mi errettunc, hog vag vigiazuc
 vag alozunc ő vele eggiut elliunc

Szent Peter penig eckeppen int, 2. Pet.
 el iő az istennec napia mikeppē az,
 Or ecczaka mel napon az egec el
 mul-

182
mulnac mint az szel az elterd alla-
toc, meg oluadnac, az föld es min-
den allatoc meg egnece. Mikor an-
nac okaert mind ezec meg oluad-
nac, minemőknece kel minekűnc
lennűnc az szent életben es kegef-
segeben? varuan az istennec napia-
nac el iduetelit, mely nap az egec
meg gyulnac, es meg oluadnac, es
az elterd allatoc meg oluadnac es
vy egeket es vy földet varunc az ő
igereti szerint. Azert igieközzetec
raitahogy szent es, segyhetetlen e-
letbe talaltassatoc, ő tölle.

Luc. 21 Christus esmet azt mongga. Ta-
uoztassatoc el, hogy az ti szüetec
meg ne nehezeggyenec tobzo-
dasnac es rezegsegnec miatta es
ez, vilagi életnece gongiaual, es
nagy hirtelenséggel el időn az i-
stennec napia miért mint az tör
tör

183
tör, azonkeppen idő el mindenekre
kic ez földön laknac. Vigiazzatoc
annac okaert minden időben, kőniő
rőguen, hogy el tauoztathassatoc
azokat az melliece kőuetkeznece, es
alhassatoc az embernece fianac e-
lőtte.

Ezekből meg tecczic, hogy mi-
uel, hogy az istennec fianac el id-
uctele bizontalan mi nekűnc szün-
telen vigiaznunc kel szüntelē Stra-
sar kel allanunc, mint illic az hiű
szolgakhoz az ő vroknac tauol le-
tekben, kiknece meg iductelece bizo-
ntalan. Az mi vrunc az Christus noha
istensege szerint mi velűnc vagion
mind az alra embersege szerint el
tauozot mi tölűnc, menniorzagba
vagian, őtet meg nem lattiu, ha-
nem ackor mikor el idő nagy dicő-
séggel es hatalommal az itelethe.

De

184 De miuel hogy nem ruggiuc mikor
is el, azért vigiaznunc kel.

Mindeneknec előtte penig az
hűnec fegyueret kel fel öltöz-
nunc, az az, Az mi vrunkban az
Christus Iesusban erős hűttel hin-
nunc kel, hogy ő mi nekűnc szent
segűnc, igassagunc, valtságunc,
közbe iaronc, hogy ő az örök eler-
nec adoia nem az mi erdeműnkert
hanem czac az ő szent halalaert es
verehullasaert.

Annac vtanna fel kel öltöz-
nunc az szeretnekis es az fegy-
hetetlen, ti szta, szent, artatlan eler-
nec fegyueret, vgy mint az io hűt-
nec io veragat es io gyűmölcszer,
Iac. 3. Mert az mint az Apostol mongia,
az hűt az czelekedetnelkül meg
holt, es az keresztién ember meg
esmeretie az czelekedetekből,
mint

mint az tűz az melegsegről, es az io
fa az io gyűmölcszről.

Annac okaert vessűnc le minde-
neket vgy mint vilagossagnac es
isténec fia, halgassuc es böcz öllűnc
az istennec igeiet, es az mi életűn-
ket igiekezzűnc melleie rendelni,
vessűnc le az baluan imadast, haragot
irigseget, gyűlölsseget, keuelseget,
főstuenesseget, telhetetlenseget, kegyet
lenesseget, resseget, es minden
testi batorfagot, aggiunc helt az
szent lelec isténec, az test ne vral-
koggiec az szent leleknek feletie,
ne vralkoggiec mi bēnűnc az bűn,
hanē az igassag, artatlanfag es fegy-
hetetlen eler, mert teremtetűnc
istentől az io czelekedetekre, hogy
azokban iariunc, es az isten, valaz-
tot minket, hog legyűnc szentec es
meg fegyhetetlenec az szeretetbē.

Ha cze-

186 Ha ezeket miellinc, samlaltar-
 nac az iteletben, az istennec fia
 közzé, az istennec előtté batran al-
 lunc, es az mi vrunc azt mongia mi
 nekunc, iertekbe az ti vratoknac
Mah. istenteknec örömebe. Iduetec el en
 25. Aryamnac valasztottai, biriatoc az
 örökseget, mely ti nekrec meg ke-
 siteret világ kezdetitől fogva. Mely
 öröksegnec birodalmar az isten.
 az ő szent fiaert mi nekunc ke-
 reztieneknec mianniaian
 engeggien az mi te-
 stünknek feltamada!
 sanac vtanna,
 Amen.

FINIS

